

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra pastorální a spirituální teologie

Hana Palenčarová

obor: Humanitní studia

**Fenomén Hranice na Moravě a okolí v jejich
spiritualitě**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Doc. Dr. Michal Altrichter Th.D.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem tuto práci napsala sama, za použití uvedené literatury a internetových zdrojů.

Podpis:

OBSAH

1	ÚVOD.....	5
1.1	PODĚKOVÁNÍ	6
2	STRUČNÁ HISTORIE HRANIC	7
2.1	NÁBOŽENSKÉ POMĚRY NA HRANICKU PO BÍLÉ HOŘE.....	7
3	EDITA STEINOVÁ - SV. TEREZIE BENEDIKTA OD KŘÍŽE.....	11
3.1	DĚTSTVÍ A RODINA.....	11
3.2	STUDIUM.....	12
3.3	POBYT V HRANICÍCH	13
3.4	CESTA K BOHU A NOVÁ KARIÉRA	16
3.5	KE KONCI ŽIVOTA... ..	18
4	CÍRKEVE NA HRANICKU.....	20
4.1	CÍRKEV ADVENTISTŮ SEDMÉHO DNE	20
4.1.1	Vznik.....	20
4.1.2	Adventisté na Hranicku.....	20
4.1.3	Odlišnosti od katolické církve a svátosti.....	21
4.1.4	Organizace.....	23
4.2	CÍRKEV BRATRSKÁ	24
4.2.1	Vznik a původ.....	24
4.2.2	Slavení bohoslužeb.....	24
4.2.3	Odlišnosti od katolické církve a svátosti.....	25
4.2.4	CB v Hranicích	26
4.3	CÍRKEV ČESKOSLOVENSKÁ HUSITSKÁ.....	27
4.3.1	Počátky nové církve	27
4.3.2	Odlišnosti od katolické církve a svátky.....	27
4.3.3	Svátosti.....	27
4.3.4	ČCS v Hranicích	28
4.4	ČESKOBATRSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ.....	30
4.4.1	Z historie	30
4.4.2	Zřízení ČCE	31
4.4.3	Odlišnosti od katolické církve.....	31
4.4.4	Svátosti.....	32
4.4.5	Pastorační činnost	33
4.4.6	ČCE v Hranicích.....	33
4.4.7	PREAMBULE Českobratrské církve evangelické.....	34
4.4.8	Bývalý kostel sv. Šebestiána.....	35
4.5	LUTERÁNI	37
4.6	SVĚDKOVÉ JEHOVOVI	38
4.6.1	Vznik.....	38
4.6.2	Svědkové Jehovovi na Hranicku	38
4.6.3	Odlišnosti od katolické církve.....	39
4.6.4	Bohoslužby	39
4.6.5	Svátosti a svátky.....	40
4.7	ŽIDOVSKÁ OBEC.....	43
4.7.1	Synagoga.....	44
5	HŘBITOVY V HRANICÍCH A OKOLÍ.....	46

5.1	STARÝ MĚSTSKÝ HŘBITOV	46
5.2	HŘBITOV JEDNOTY BRATRSKÉ	46
5.3	MĚSTSKÝ HŘBITOV	47
5.4	HŘBITOV U KOSTELÍČKA	49
5.5	ŽIDOVSKÝ HŘBITOV	50
5.6	DRAHOTUŠSKÝ HŘBITOV	51
6	OKOLNÍ FARNOSTI	53
6.1	DRAHOTUŠE	53
6.1.1	<i>Historie</i>	<i>53</i>
6.1.2	<i>Kostel</i>	<i>54</i>
6.1.3	<i>Jiné církve v Drahotuších</i>	<i>56</i>
6.1.4	<i>Spiritualita v Drahotuších.....</i>	<i>57</i>
6.2	ÚSTÍ.....	58
6.2.1	<i>O obci.....</i>	<i>58</i>
6.2.2	<i>Ústí a jeho spiritualita</i>	<i>58</i>
6.2.3	<i>Přifaření k Hranicím.....</i>	<i>59</i>
6.2.4	<i>Dvě kapličky a nový kostel.....</i>	<i>59</i>
6.3	ZBRAŠOV A TEPLICE	62
7	HRANICKÝ KOSTEL.....	63
7.1	PŮVODNÍ KOSTEL SV. JANA KŘTITELE	63
7.2	NOVÝ KOSTEL STĚTÍ SV. JANA KŘTITELE	64
8	KOSTELÍČEK NAROZENÍ PANNY MARIE.....	68
8.1	HISTORIE KOSTELÍČKA	68
8.2	KŘÍŽOVÁ CESTA	69
8.3	POUSTEVNÍCI U KOSTELÍČKA	69
8.4	ARCHITEKTURA	70
8.5	KAPLE SV. ANTONÍNA PADUÁNSKÉHO.....	71
8.6	OBLÍBENOST POUTNÍHO MÍSTA.....	71
9	ZÁVĚR.....	72
10	LITERATURA.....	74
11	OBRAZOVÁ PŘÍLOHA.....	76
12	PŘÍLOHA DOKUMENTŮ	84

1 ÚVOD

Do Hranic jsem se přistěhovala jako malé děvče a jejich kouzlo mě hned pohltilo. Velice jsem si toto malé malebné městečko oblíbila, a i když jsem zde neměla kamarády, do Hranic jsem se zamilovala. Postupem času jsem si zde vybudovala opravdový domov a ve starším věku mě také začala zajímat historie mého nového bydliště.

Hranice vždy byly jedna z tepen Moravy. Nejen že tudy vedla tzv. Jantarová stezka, ale později bylo toto město také uzlem železniční dopravy a za první světové války zde byl hlavní lazaret pro celou východní frontu.

Po Přerovu jsou největším městem v okrese a leží v krásné Moravské bráně. To je významný geografický, horopisný i vodopisný předěl. Z geografického hlediska je to proláklina mezi Českým masivem a Karpatskou soustavou a nachází se zde evropské rozvodí Černého a Baltského moře. Z jižní části Moravské brány voda odtéká řekou Bečvou a následně Moravou do Dunaje a tím do Černého moře a v severní části vodu odvádí řeka Odra do Baltu. V období devonu se zde usazovaly vápence a postaraly se o krasové jevy v oblasti. Díky této proláklině sahal ledovec v době ledové až do naší oblasti.

Hranice však nejsou pozoruhodné jen přírodními zajímavostmi, ale i jako kulturní středisko. Žilo a působilo zde mnoho slavných osobností, např. kardinál Dietrichstein, který v 17. století dostal pod správu celou oblast Hranicka, hudební skladatel Bedřich Smetana, po jehož dceři se dokonce nazývá jedna část za městem Gabrielka. Dále zde žil malíř Jan Pinkava, ve vojenské akademii studoval spisovatel Erich Maria Rilke, o nemocné pečovala pozdější světice Edita Steinová, které jsem věnovala celou kapitolu v mé práci a která je spolupatronkou Evropy. V Hranicích několikrát pobýval i sám učitel národů Jan Ámos Komenský.

Ale krása Hranic není jen záležitostí posledních let. Nesmíme opomenout fakt, že Hranice byly královským městem a že šlechta, která zde sídlila, vynaložila nemalé prostředky ke zvelebení svého domova. Za vše mluví náš zámek, který zbudoval už v roce 1514 pán Jan z Pernštýna a kde v pozdějších letech sídlili všichni hraničtí páni. Zámek byl v 90. letech 20. století zrekonstruován, nádvoří bylo zastřešeno a díky tomu se zde mohou i v zimě konat kulturní akce. Dnes zámek slouží pro potřeby městského úřadu a městské policie. Je ale velká škoda, že se zde nekonají organizované prohlídky pro veřejnost, protože mnohé místnosti jsou zdobeny nádherným štukovým stropem a také věž nebo malá kaple, o které málo kdo ví, stojí za shlédnutí.

Hranice jsou důležité i v církevní správě, jsou děkanátem patřícím do olomouckého biskupství a pod správou mají všechny malé okolní farnosti. Do poloviny roku 2010 hranická farnost spravovala pouze Hranice, Ústí a Zbrašov, ale po onemocnění a následném úmrtí střítežského pana faráře Františka Adamce (dok. 1) pod správu hranické farnosti spadly ještě obce Střítež nad Ludinou a Jindřichov. (dok. 2)

V mé práci se tedy vyskytuje mnoho témat, která by se mohla zdát nesourodá a neucelená. Podle mého názoru tomu tak není, ale i kdyby ano, i život sám je přece neucelený a má mnoho kapitol, jejichž souvislost si uvědomíme až mnohem, mnohem později.

1.1 Poděkování

Při mé práci mi pomáhalo mnoho lidí ve hledání zdrojů, ze kterých jsem čerpala. Chtěla bych proto poděkovat pracovníkům hranické knihovny, panu faráři Jiřímu Doležalovi a celému Farnímu úřadu v Hranicích, dále pak hranickému historikovi panu Václavu Bednářovi, pracovníkům Státního okresního archivu v Přerově. Mé poděkování patří i paní faráře Českobratrské církve evangelické paní Pavlíně Lukášové, panu faráři Církve československé husitské Josefu Bobrovskému, panu kazateli Církve bratrské Ladislavu Melkusovi, panu kazateli církve adventistů sedmého dne Petru Podsedníkovi a panu kazateli svědků Jehovových Vaškovi.

Můj velký dík patří panu docentu Michalovi Altrichtrovi, za vynikající vedení při psaní práce, za ochotu a za velikou podporu, kterou mi po celou dobu naší spolupráce dával.

Dále bych chtěla poděkovat také mému strýci, Ing. Janu Svobodovi za pomoc při pořizování fotodokumentace. A v neposlední řadě chci poděkovat svým rodičům a své babičce za předání katolické víry. Bez ní bych nikdy nebyla tam, kde jsem.

2 STRUČNÁ HISTORIE HRANIC

Naše město leží v malebné krajině Moravské brány. Hranice se rozkládají v údolí soutoku tří řek, Bečvy, Ludiny a Veličky a jsou obklopeny malebnými kopci.

Hranicko bylo osídleno již v době kamenné. Pravěcí lidé žili v jeskyních, které se v okolí Hranic vyskytují, což dokazují i archeologické nálezy. Od té doby je oblast trvale obývána, protože Hranice leží na tzv. Jantarové stezce, která vedla od Jadranu až po Balt.

V roce 1131 patřilo Hranicko podle listin o soupisu majetku do statků olomouckých. Nedlouho potom byla tato oblast údělným knížetem olomouckým Bedřichem darována benediktýnskému klášteru Rajhrad u Brna. (dok. 3) Ten vyslal mnicha Jurika, který přes 20 let naši oblast kultivoval po stránce duchovní i hmotné. Občané Hranic ho ctí jako zakladatele města.

Ve 13. století, za Přemysla Otakara I., byla oblast rajhradskému klášteru odňata pod záminkou nesplnění očekávání kolonizace a získal ji klášter Hradisko u Olomouce, který o Hranice vedl dlouhé spory s klášterem rajhradským.¹ Hradisko však spor vyhrálo a za vlády olomouckých opatů, roku 1251, byly Hranice povýšeny na město. Olomouckému klášteru patřily až do roku 1491, kdy byly prodány Vilémovi z Pernštejna.

V roce 1430 však město dobyli husité a od té doby na Hranicku zůstali. Mnoho obyvatel konvertovalo, přijalo husitské náboženství a na konci 16. století se většina obyvatel hlásila k nekatolickým konfesím.

2.1 Náboženské poměry na Hranicku po Bílé hoře

Z okolí Hranic se nedochovalo mnoho pramenů z doby před bitvou na Bílé hoře. Víme však s jistotou, že se po celé Moravě většina obyvatel hlásila k nekatolickým konfesím. O Luterovo učení se opírala nová evangelická církev, které vznikla z původní církve husitské.

Po Bílé hoře máme mnoho dokladů o městě i o jeho okolí, protože tato oblast byla osídlena hlavně nekatolíky. Byli zde například luteráni (od poloviny 16. století)², ale největší zastoupení měla Jednota bratrská. Ta měla v Hranicích jak svůj sbor, který dodnes stojí, tak také hřbitov. Dokonce i na dnešní římskokatolické faře žili nekatoličtí kněží a o katolicích se prameny z této doby vůbec nezmiňují. V Hranicích a okolí

¹ ZAPLETAL, F., Hranice a Jurik, *Záhorská kronika XIX*, r. 1936, č. 1, str. 120-122.

² INDRA, B., O špitál, zbor a dům hranických Bratří, *Záhorská kronika XXI.*, r. 1938, č. 1, str. 9, 10.

nekatolická převaha obyvatel roku 1621 zradila císaře a zbrojila proti jeho vojskům. Když po bitvě na Bílé hoře panství dostal do zprávy kardinál Dietrichstein, hned začal s rekatolizací oblasti. V první řadě zrušil Jednotu bratrskou, roku 1622 byli všichni hlasatelé evangelické víry z panství vyhnáni. Do kraje poslal jezuity, kteří měli zkušenosti s rekatolizací v daleké Číně či Jižní Americe. Ti dostali dům, který patřil Jednotě bratrské a který ležel na předměstí nedalekého Lipníka. Odtud tito obětaví mniši vycházeli a snažili se o rekatolizaci zdejšího obyvatelstva.

Kardinál Dietrichstein nabídl všem nekatolíkům možnost přestupu na katolickou víru, ale v případě odmítnutí byl nekompromisní; kdo odmítl konvertovat, musel opustit jeho panství. Nekatoličtí kněží měli v Hranicích a okolí zákaz činnosti a museli opustit nejen svůj farní úřad, ale také školy, na kterých vyučovali. Veškerá tato činnost pak byla dána do rukou Tovaryšstvu Ježíšovu. Nekatolíci nesměli samozřejmě být ani členy městských rad, ze kterých byli vypovězeni a i k vyučení bylo potřeba, aby byl zájemce katolík. Na to všechno měl dohlížet P. Jan Skutellan, který své úspěchy vždy hlásil kardinálovi. Velmi rychle se mu dařilo lidi rekatolizovat, i když většina to asi jen předstírala, aby mohli zůstat ve svém úřadu. Dokazuje to i to, že většina z těchto „horlivých katolíků“ si stále dopisovala se svými bratry, kteří kvůli víře emigrovali.

Po tomto „úspěchu“ P. Skutellana ale nastal problém v podobě vojenských šarvátek, které se na Hranicku odehrávaly. Střetávala se zde císařská vojska s proticísařskými a docházelo k rabování. Vojáci okrádali lidi, kteří už tak byli velmi chudí a ti před vojenským nebezpečím utíkali a své útočiště nacházeli v lesích. Proti násilnostem tvrdě zakročil Dietrichstein a stoupenci císaře oblast opustili. Vojáci ale zdaleka nebyli jediný problém. Roku 1624 totiž ve městě vypukl mor. I zbytek vojáků ve strachu před morem oblast opustil a o nemocné se starali jezuité.

I když předtím obyvatelstvo velmi dlouho odolávalo rekatolizačnímu tlaku, obětavost jezuitů při pečování o nakažené na lidi zapůsobilo lépe než všechny rekatolizační nátlaky a mnoho jich z vlastní vůle přestoupilo na katolickou víru.³ Sám P. Skutellan této zákeřné nemoci v r. 1624 podlehl. Na jeho místo nastoupil kněz V. V. Schindler, který byl prvním katolickým knězem na hranické faře po vyhnání nekatolíků a zavedl novou matriku nejen pro Hranice, ale také pro přifařené farnosti Černotín, Hluzov a Zbrašov.⁴

Kardinál Dietrichstein ale dál tvrdě pokračoval ve své snaze rekatolizovat celou oblast. Všichni museli dokazovat, že jsou řádnými katolíky a kdo neprokázal, musel opustit

³ Drahotuše – Historie a přítomnost, str. 190.

⁴ Srov. INDRA, B. Mansfeldská rebelie města Hranic, *Záhorská kronika XXII*, č. 2, 1939, str. 84.

nejen město, ale i zemi. Proti těmto snahám se zvedla vlna odporu a město na konci roku 1626 padlo opět do rukou nekatolíků. Kardinálovi se situaci podařilo zvládnout až v létě roku 1627, kdy opět Hranice získal s pomocí císařských vojsk pod svou kontrolu. Dietrichstein rebelii samozřejmě nenechal nepotrestanou, město přišlo o svá privilegia, muselo zaplatit pokutu a mnoho z hlavních organizátorů povstání bylo popraveno. Někteří však přešli na katolickou víru a dostali milost. Trestem bylo pouze zaplacení pokuty. Poprava se konala na hranickém náměstí 16. října 1627 a dodnes je zde pamětní deska na tuto událost.

Za třicetileté války obyvatelé Hranic velmi trpěli a po ní bylo město silně zdevastované a předměstí vypálené. A tak musela probíhat rekonstrukce. Roku 1660 se opravy dočkal i farní kostel, který mohl zase sloužit svému účelu. Farář však nespravoval jen Hranice. Kvůli nedostatku kněží pod hranickou farnost spadaly i okolní vesnice Ústí, Hluzov, Černotín, Špičky, Zbrašov a Potštát.⁵

Město vzkvétalo, byla zde většina katolického obyvatelstva a bylo potřeba také větších prostor pro bohoslužby. Proto bylo rozhodnuto o stavbě nového farního kostela, který měl stát na náměstí. Stavba začala v 50. letech 18. století za faráře J. J. Stržníka a vysvěcení se konalo roku 1764 již za faráře F. Hájka.⁶

Kněží se snažili o to, aby město prosperovalo a jejich velikou povinností byla také starost o mládež. Učili děti modlitbám a starali se o přípravu na svátost prvního přijímání. Zakládaly se také mnohé spolky a organizace. Jednou z takovýchto organizací byla knihovna, která sídlila v kostele. Jejím zřizovatelem byl J. H. A. Gallaš, který byl v době národního obrození také pomocníkem kněží a hranickým lékařem a projevil velikou obětavost při péči o nemocné. Ve svém domě dokonce zřídil malou nemocnici, sám se staral o nemocné a kupoval jim léky.⁷

V revolučním roce 1848 vznikla v Hranicích národní garda. Pro vojáky byl vystavěn vojenský ústav a v něm také kaple sv. Barbory, která vznikla v roce 1862. Nedlouho potom Hranice poznávají nátlak německé menšiny, který probíhal až do počátku 20. století, kdy na křeslo starosty dosedl první Čech, František Šromota.

První světová válka přinesla do Hranic opět velikou bídu, protože zde byla zřízena vojenská nemocnice pro východní frontu. V té několik měsíců působila také Edita Steinová

⁵ Srov. MUSIOL, V., *Soudní okres hranický*, str. 137, 138.

⁶ Srov. GALLAŠ, J. H. A., SCHOLZ, L., *Památky města Hranic*, str. 81.

⁷ Srov. INDRA, B., Josef Heřman Agapit Gallaš, *Záhorská kronika XIV*, 1931, č. 1., str. 53.

(obr. 1), odvážná židovská žena, která později konvertovala ke katolictví a stala se světicí a spolupatronkou Evropy pod jménem sv. Terezie Benedikta od Kříže.⁸

⁸ Srov. MUSIOL, V., *Soudní okres hranický*, str. 138-140.

3 Edita Steinová - sv. Terezie Benedikta od Kříže

3.1 Dětství a rodina

Tato významná světice 20. století se narodila dne 12. října 1891 ve Vratislavi. Pocházela z německy mluvící židovské rodiny, která měla třináct členů. Z jedenácti dětí se ale jen sedm dožilo dospělého věku. Brzy po svém narození se Edita stala sirotkem, když jí v necelých dvou letech zemřel otec, Sigfried Stein, majitel dřevařské obchodní firmy. Její matka, Augusta Steinová, rozená Courant, po smrti manžela převzala vedení dřevařského závodu a podařilo se jí z něj udělat velmi dobře prosperující firmu. Zároveň však udržovala láskyplnou rodinnou atmosféru. Edita tedy vyrůstala ve velmi příjemném rodinném prostředí a podle svých vlastních slov byla v dětství plná radosti ze života, ale byla prý také tvrdohlavá a rozpustilá, živá s množstvím nápadů, vlastně jako každé dítě. Protože byla nejmladší, byla všemi staršími sourozenci opečovávána a rozmazlována, ale i přesto se již odmala snažila dosahovat cílů, které si určila a mířila k nim velmi poctivou prací. V nitru ale byla velmi citlivá a vše co přes den viděla prožívala sama se sebou i několik dní.

Její maminka byla silně věřící Židovka, která dodržovala pravidelnou modlitbu, půsty i další náboženské praktiky a vychovávala k tomu samozřejmě i své děti. Nemodlili se však hebrejsky, ale německy a nedodržovali sabat. Pracovali i v sobotu možná i proto, že uživit tak velkou rodinu matkou samoživitelkou muselo být velmi náročné.

Malá Edita nastoupila v roce 1897 do základní školy, ale ve svých 14 letech se náhle rozhodla, že školu ukončí. Zdůvodňuje to tím, že co se dělo ve světě a jak sama říká, měla učení dost.⁹ V tomto období se mladá Edita přestěhovala ke své sestře Elze do Hamburku, kde bydlela i s jejím manželem Maxem Gordonem, kožním lékařem. Oba byli zapřísáhlí ateisté a to nepřispívalo k Editině výchově proti víře. A protože ani situace ve světě nebyla příznivá a Edita to svým citlivým srdcem vnímala, přestala se úplně modlit. Tato krize její víry ale nenastala až v Hamburku. Edita už doma cítila neupřímnost svých bratrů při modlitbě a to ji velice trápilo. A dále ji velice zasáhly sebevraždy jejích dvou strýců, protože na pohřbech vycítila, že většina modlících se Židů ve skutečnosti vůbec nevěří v nesmrtelnost duše a v setkání se s mrtvými pozůstalými po smrti, což ji velmi ranilo.

⁹ M. A. NEYER, *Edita Steinová*, str. 10

Nakonec úplně přestala věřit v existenci Boha, přesto ale neustále toužila po pravdě, kterou bez ustání hledala, hlavně ve filozofii. A třebaže to tehdy ještě nevěděla, právě toto hledání pravdy byla její cesta, která ji nakonec přivedla zpět k Bohu.

3.2 Studium

Po roce stráveném v Hamburku se opět vrátila do svého rodného města, v 16 letech se opět vrátila do školy a v roce 1911 maturovala s vynikajícími výsledky na gymnáziu ve Vratislavi. A v tomtéž roce nastoupila již jako mladá žena a ne rodinný „mazánek“ na vratislavskou univerzitu, kde byla mimochodem jedna z prvních žen, které univerzitu studovaly.¹⁰ Zde se jí otevřel zcela jiný svět. Našla si nové přátele a objevila u sebe schopnost mluvit s lidmi a umět se vcítit do jejich problémů. Přesto stále nedokáže snést kritiku na svoji osobu, ale ostatní kritizuje často. A právě v této době se v ní začíná něco měnit. Dostává se do depresí a probouzí se v ní lítost, ale tu se ze svého nitra snaží rychle odstranit.

Po dvou letech, kdy studovala ve Vratislavi psychologii, dějiny a německou filologii se začala naplno zajímat o nový směr ve filozofii, založený Edmundem Husserlem, o fenomenologii. Nejvíce ji na tom lákalo to, že začíná u „věcí samotných“ a snaží se zachytit podstatu toho, co se jeví, tj. fenoménu. A protože ji fenomenologie tak uchvátila, bez rozmyšlení se v roce 1913 zapsala jako stážistka na letní semestr na univerzitu v Göttingenu. Právě tady potkává mnoho nových lidí a zažije mnoho situací, které jsou, jak později pozná, nebeskými posly. A právě s těmito novými lidmi zažívá velmi hluboká přátelství, která doposud nepoznala. Je to pro ni velmi důležité, protože poprvé „spadla z lopaty“, už není jen ona středem pozornosti všech. A má také nové povinnosti, které jsou pro ni velmi náročné a těžko zvládnutelné a její psychické problémy se zvětšují.¹¹

Právě v této době vypukla první světová válka a Edita to pocítuje celým svým vnímavým srdcem. Všichni členové Filosofické společnosti Edmunda Husserla nabídli své služby vlasti a i Edita chce pomáhat tak moc, jak je jen možné. Přihlásila se proto do Červeného kříže a složila proto zkoušku z ošetrovatelství. Dlouho nedostala odpověď, a tak se rozhodla dokončit semestr v Göttingenu. Trápily ji výčitky svědomí, že nemůže pomáhat a do studia se nutila. Čas si ale krátila i tak, že navštěvovala přednášky Maxe Schelera, což bylo její první setkání s křesťanskou etikou a podnítily v ní vnímavost

¹⁰ Milujte se!, 11/2009, str. 8.

¹¹ Srov. NEYER, M. A., *Edita Steinová*, str. 16-20.

k lidskému utrpení, kterou zanedlouho využila. Státní zkoušku na univerzitě v Göttingenu pak Edita složila dne 15. ledna 1915 s vyznamenáním. Poté se věnovala studiu řečtiny a přípravě doktorantské práce.¹² Na zimní prázdniny se Edita vrátila domů a od pracovnice Červeného kříže se dověděla, že v Německu je sester přebytek, ale že pokud její zájem o pomoc v organizaci trvá, může nastoupit do Hranic na Moravě, protože Rakousko má sester nedostatek. Neváhala ani okamžik.

3.3 Pobyty v Hranicích

Edita si o své budoucí práci chtěla zjistit co nejvíce. Vyhledala proto dívku, která v Hranicích již nějakou dobu pracovala a nyní byla doma na dovolené. Edita se tak dozvěděla, že hranická kadetní škola byla předělána na nemocnici tzv. lazaret pro nemocné nakažlivými nemocemi, která měla až 4000 lůžek.¹³ Možnost léčit tolik raněných umožnil stavitel pan Jonáš, který vybudoval v areálu kasáren, v parku a na dnešním Šromotově náměstí 25 provizorních dřevěných „baráků“, kam byli ranění ukládáni a kde byli léčeni.¹⁴ K léčení těla tehdy nesloužila jen jediná část bývalé školy, a tou byla kaple sv. Barbory, která se v areálu nachází. Ta byla zbudována v roce 1862 a na její otevření, spolu s otevřením nových kasáren se přijel podívat sám císař František Josef II. Kaple je trojlodní, kde lodě jsou odděleny sloupovím. Celá stavba má románské i gotické prvky. Hlavní loď je zakončena apsidou, ve které nad oltářem visí obraz sv. Barbory, ochránkyně dělostřelců. Nad portálem se tyčí hranolovitá věž s jedním zvonek. Edita si jí však pravděpodobně nikdy nevšimla, v té době ještě nebyla praktikující katoličkou.

Do Hranic se ale Edita velmi těšila. Byla velmi vnímavá a dobře si uvědomovala, že i když jsou Hranice, v té době s názvem Weisskirchen¹⁵, velmi vzdálené od jejího rodného města, bude se zde cítit jako doma. Cítila zde kontext střední Evropy, do které patří jak Polsko, tak i české země, a i když Morava byla pod rakouským mocnářstvím, byla si tato středoevropská města velmi blízká. Ale nejen podobnost měst ji do Hranic přitahovala. Lákalo ji na tom i představa, že nedaleko města, kde měla pracovat, se narodil její tolik milovaný vzor, její učitel, Edmund Husserl. Do Prostějova také často jezdila a navštěvovala příbuzné svého učitele.

¹² Srov. BEDNÁŘ, V., *Okolnosti pobytu Edith Steinové v Hranicích v roce 1915*, str. 125.

¹³ Srov. STEINOVÁ, E., *Ze života jedné židovské rodiny*, kapitola VIII.

¹⁴ Srov. BEDNÁŘ, V., *Okolnosti pobytu Edith Steinové v Hranicích v roce 1915*, str. 122.

¹⁵ Přeložení z němčiny to znamená „bílý kostelec“, tento název byl pro Hranice v letech 1398, a pak 1626-1909, do r. 1945 bylo užíváno názvu Märisch Weisskirchen. viz TUREK, A., *Místopisný rejstřík obcí českého Slezska a severní Moravy*, str. 254.

Když se však paní Augusta, Editina matka, dozvěděla, co má její dcera v úmyslu, protestovala. Snažila se dceru odradit nejrůznějšími argumenty. Jedním z nich byly například i vši, ale Editiny protiargumenty byly silnější, říkala, že když tím mohou trpět lidé v zákopech, může i ona.

A když stará paní Steinová nepochodila z žádným z rozumových argumentů, zakázala to dceři bez udání důvodu, a prostě jí nedala svolení. Jenže Editě to nepřekáželo a rozhodla se jít za svou touhu i přes matčin zákaz. Těsně před odjezdem ale srdce paní Steinové roztálo a začala svou dcerku připravovat na odjezd do drsných válečných podmínek. Dne 7. dubna 1915 Edita opouštěla rodnou Vratislav a vlakem odjížděla do neznáma.

Hranice se Editě moc líbily. Je to hezké městečko, kde na náměstí z obou stran vede podloubí. To Edita důvěrně znala ze slezských měst. A možná i proto si je vybrala. Architektonicky si totiž její rodná Vratislav a Hranice byly velmi blízké a snad i proto se do Hranic tolik zamilovala.

Budova lazaretu dříve sloužila jako rakousko-uherský vojenský vzdělávací a výchovný ústav, ale v době první světové války sloužila jako lazaret.¹⁶ Objekt leží dost daleko od nádraží, na druhé straně města, proto si Edita i se dvěma dalšími novými sestrami vzaly „taxi“ a po příjezdu do lazaretu se dočkaly příjemného uvítání ve formě obědu a později je osobně přivítala i vrchní sestra jménem Margareta. Právě jí vděčily Hranice za vybudování lazaretu, který sama postavila na nohy a nedočkala se žádné vděčnosti. České obyvatelstvo však bylo k německému personálu nemocnice velmi nevraživé. To Editu velmi překvapilo, protože se velmi těšila nejen na německy mluvící nové přátele, ale do Hranic ji lákala i židovská minorita, která zde žila.

V době Editina pobytu v Hranicích popsal jeden z obyvatelů, H. V. Karlíček, válečnou situaci takto: *„Vojáků je a bývá v Drahotuších tolik, že se jimi ulice i náměstí v pravém smyslu slova hemží. ... Kde všude tlítí budou těla těch, kteří stáli před nedávnem plni naděje na prahu mládí a jindy zase muži, jimž léta nasela jíní do vlasů a vousů. ... Uvažují a vzpomínají, obzvláště ti staří: jak s námi bude. ... Jak dlouho vydrží Hranicko vyživovat tolik tisíc vojska, nemocných, raněných a vystěhovalců? Hrůzy války neustávají, světová válka zachvátila tolik států a národů a řádí jako ohromný požár, který nikdo nemůže zdolat. ... Jak bude dále a co nám budoucí dny, týdny a měsíce dobrého přinesou?“¹⁷*

¹⁶ Srov. BEDNÁŘ, V., *Okolnosti pobytu Edith Steinové v Hranicích v roce 1915*, str. 113.

¹⁷ KARLÍČEK, K. H., *Hranice- moravské Vdovic*,. Hlasy z Pobečví, ročník XVIII, /1915.

Ze začátku projevovali obyvatelé s armádou solidaritu, nezávisle na národnosti. Lidé se shromažďovali na nádraží a dávali raněným potraviny, ty ale brzy začaly docházet a styky s raněnými byly zakázány. Necelý rok po vypuknutí války Edita vzpomíná na nevraživost mezi Čechy a Němci, vzpomíná, že na německou otázku položenou na ulici se nikdy nedostala odpověď a i přesto, že v lazaretu leželi převážně čeští pacienti, nedostala nemocnice nikdy žádný příspěvek a byla odkázána na příspěvky Červeného kříže.

Sestra Margarita umístila Editu do sekce nemocných tyfem. Bylo to v tzv. velké jízdárně, což byla velká jednopatrová budova, ve které byl malý pokoj pro lékaře, další pro sestry, pak koupelna a malý pokojík pro nemocné nakažlivou nemocí, kterou neměli jiní. Pro nemocné tyfem byly dva přední a dva zadní sály. V předních leželo asi 60 nemocných a v zadních jich bylo asi 58.

Desinfekcí se nešetřilo. Edita ve svých vzpomínkách uvádí, jak sestry na sesterské oblečení nosily ještě pláště, které svlékaly vždy, když vyšly ven ze sálu. Oblečení se pak pralo v lysolovém roztoku a po každém kontaktu s nemocným se museli zaměstnanci opláchnout desinfekčními prostředky. Určitě hlavně kvůli těmto opatřením se stalo jen málokdy, že někdo z personálu onemocněl.

V lazaretu se objevovaly všechny národnosti rakousko-uherské unie, tj. Němci, Češi, Slováci, Poláci, Maďaři, Slovinci, Rusíni, Italové i Rumuni. Sestra Edita se brzy naučila základní fráze ve všech těchto jazycích, aby se mohla se svými pacienty domluvit. Byla vždy ráda, když se objevil v transportu nějaký krajan, Němec, ale jak sama ve svých vzpomínkách uvádí, Němci byli nejhorší pacienti. Byli prý hrubí, nároční a stále jen kritizovali. Ostatní byli milí, pokorní a vděční a Edita je měla mnohem raději. Češi prý byli dokonce nejtrpělivější pacienti.

Edita ale nebyla oblíbená jen u pacientů, ale i u personálu. Velmi si ji oblíbil doktor Pick, který studoval medicínu v Praze a všude Editu chválil. Tyto pochvalné hlasy se dostaly i k vrchní sestře a ta Editě svěřila i další sály s nemocnými. Směla dokonce píchat injekce a ve své práci se stále zdokonalovala. A i přes veškeré nebezpečí nákazy, které zde hrozilo, se Edita na nové pozici cítila velmi dobře, hlavně proto, že se zde cítila uvolněná, potřebná a přijatá. Na tyfovém sálu strávila tři měsíce, ale pro úbytek nemocných byla přeložena jako pomocná síla na operační sál. Po příjezdu transportu skoro 1000 vojáků byla opět přeložena a tak střídala oddělení až do srpna 1915, kdy dostala na starost raněné s těžkými zlomeninami a pacienty vyžadující stálou péči. To byla ale velmi náročná práce a k tomu Edita trpěla nespavostí a proto se po dlouhých vnitřních bojích rozhodla, že požádá o dovolenou. Tu jí vrchní sestra samozřejmě hned povolila a tak Edita dne

1. září 1915 odjela domů. Chtěla se sice vrátit, ale lazaret byl zrušen a ona se vrátila ke svému studiu¹⁸ a v srpnu 1916 obhájila Edita svůj doktorát přímo u svého učitele Edmunda Husserla, což bylo považováno za velký úspěch, protože v této době nebyly ženy do vědeckých kruhů vůbec přijímány.¹⁹ A k tomu všemu dostala Edita od Husserla smlouvu, měla u něj pracovat jako jeho asistentka. Edita z této nové práce byla nadšená, ale postupem času zjistila, že spolupráce s Husserlem není tak skvělá, jak si to představovala. Její výjimečný učitel ji nechal jen třídit papíry a ona přitom tolik toužila po tom, aby mu mohla pomáhat v jeho vědecké činnosti! Nakonec sama požádala o propuštění a „její mistr“ jí vyhověl.²⁰

Kromě Prahy, kde nějaký čas Edita přednášela, jsou Hranice jediným místem v České republice, kde tato významná světice působila.

3.4 Cesta k Bohu a nová kariéra

Jak už bylo řečeno výše, Edita pocházela z velmi zbožné židovské rodiny. Hlavně maminka Edity, Augusta, vodila své děti do synagogy, ale když Edita začala studovat, nedokázala si vědecky obhájit existenci Boha. Od svých 21 let o sobě tvrdila, že je ateistka.

Na cestu k Bohu přišla postupem času. Prvním krůčkem byly již zmíněné přednášky Maxe Schelera. O jeho přednáškách Edita říká, že byly plné katolických idejí. Nepřivedly ji ještě přímo k víře, ale otevřely jí, podle jejích vlastních slov, oči a ona začala vnímat víru a věřící lidi kolem sebe jinak.

Po návratu z Hranic se víc a více začala přibližovat pravdě o Bohu. Velmi jí v tom pomohly její věřící přátelé, především manželé Conradovi, které čas od času navštěvovala a u kterých pociťovala zvláštní klid a teplo domova, protože byli v kontaktu s Bohem. Začala studovat Bibli, hlavně Nový zákon a také knihy významných křesťanských myslitelů, například sv. Tomáše Akvinského nebo sv. Augustina.

Její nevíra v Boha se zcela zlomila na pohřbu milovaného profesora Adolfa Reinacha, který padl na frontě v roce 1917. Na žádost jeho manželky Anny Edita měla uspořádat Reinachovo dílo. Když ale Edita viděla, že Anna vůbec není zdrcena ze smrti milované bytosti, došlo jí, jak krásné je věřit v posmrtný život a v setkání s milovanými

¹⁸ Srov. STEINOVÁ, E., *Ze života jedné židovské rodiny*, kapitola VIII.

¹⁹ Srov. *Milujte se!*, 11/2009, str. 9.

²⁰ M. A. NEYER, *Edita Steinová*, str. 29-30.

a jakou sílu Bůh dodává těm, kteří se k němu utíkají. Učinit konečné rozhodnutí ke konverzi ale bylo pro Editu ještě příliš obtížné.²¹ Stalo se tak až v roce 1921 při jedné z návštěv u přátel ze studií. Když byla v domě sama, objevila v domácí knihovně malou knížku o životě svaté Terezie z Avily, do které se začetla a nakonec prohlásila: „Toto je pravda.“²²

Po těchto zkušenostech začala Edita chodit na katolické bohoslužby a připravovat se na křest. Dne 1. ledna 1922 se konečně dočkala, byla v kostele sv. Martina v Bergzabernu pokřtěna a ne dlouho potom, 2. února 1922 byla biřmována. Po tolika letech konečně našla vytoužený vnitřní klid a jak později sama napsala, její duše se zakusila úplně novou proměnou. Obávala se už jen matčiny reakce. Když jí tuto novinu Edita oznámila, stará paní Augusta nevyčítala, nehněvala se. Jen se rozplakala.

Ne dlouho po své konverzi se Edita definitivně rozhodla následovat Boha a odstěhovala se do štyrského dominikánského kláštera, kde v klášterní škole osm let vyučovala němčinu a latinu a za svou práci odmítla vzít honorář. V klášteře nejen vyučovala, ale také velmi intenzivně žila svůj nový katolický život. Často se modlila a denně přijímala Krista v eucharistii. Ale vyučování a vědecká práce se nedaly skloubit. Proto se musela vzdát svého místa ve škole a intenzivně se začala věnovat spisovatelské činnosti. Napsala mnoho významných knih, překládala například i Tomáše Akvinského. A protože toužila i po vědecké práci, přijala místo učitelky na Německém institutu pro vědeckou pedagogiku v Münsteru, které jí bylo na začátku roku 1932 nabídnuto. Tuto její učitelsko-vědeckou činnost však přerušila politická situace v Německu. Po roce 1933, kdy se k moci dostal Hitler, nastaly Židům i katolíkům velmi zlé časy. Edita byla velmi citlivá k politickým problémům a ve svém nitru poznala, že se blíží velké pronásledování Židů, katolíků a celé církve. Odmítla proto nabídky na učitelské posty ze zahraničí a rozhodla se vstoupit do kláštera karmelitánek v Kolíně nad Rýnem, kde o rok později, v dubnu 1934, přijala nové jméno, Terezie Benedikta od Kříže. Řád kláštera jí vyhovuje a dokonce se zde může věnovat i své vědecké činnosti. Dne 21. dubna 1938 sestra Terezie Benedikta složila věčné sliby a stala se tak „opravdovou“ řeholnicí, služebnicí svého Pána.²³ Její matce, paní Augustě, to však nejspíš způsobovalo veliké utrpení. Tak horlivá Židovka, která své děti vychovávala ve své víře nemohla pochopit konverzi své nejmladší dcery. Edita přesto své matce každý týden psala a srdce staré dámy se začalo

²¹ Srov. Milujte se!, 11/2009, str. 9, 10.

²² Mystička a učitelka církve ze Španělska.

²³ M. A. NEYER, *Edita Steinová*, str. 34-62.

obměkčovat. Když Editě psala její sestra Rosa, někdy i maminka připsala pár řádků a jednou se dokonce byla podívat do karmelitánského kláštera v nedalekém městečku Pawlovice. Snad aby poznala, jak žije její nejmladší dítě.²⁴

3.5 Ke konci života...

Edita dobře chápala, že Hitler přinesl zlo a že Kristův kříž bude muset nést i Židovský národ. Chápala také, že i ona je součástí tohoto národa a že i ona musí tento kříž nést, i když ještě netušila jak. Vše však vložila do rukou Pána a jen se modlila. I přes to všechno, co se dělo, i přes přísnou askezi v klášteře, byla sestra Terezie Benedikta velmi šťastná. Mohla totiž jít se svým Pánem, který ji teď vedl za ruku.²⁵

Když ale bylo po „křišťálové noci“²⁶ v roce 1938 zatčeno tisíce Židů, musela svůj milovaný klášter opustit, aby tak nedala nacistům záminku ke zrušení kláštera a neohrozila své sestry. Na Silvestra roku 1938 tedy odjela do nizozemského města Echt spolu se svou sestrou Rosou, která po smrti své matky v roce 1936 také konvertovala a vstoupila do řádu.

Ani v této tak zlé době sestra Terezie Benedikta nepřestává psát svá díla, a jedno z nich je i dílo nazvané „Věda kříže“, které je považováno za jedno z jejích nejcennějších děl. Projevuje se zde její velmi silná víra, protože už začíná tušit, v čem spočívá kříž, který nani Bůh seslal a chce ho zcela přijmout.

V roce 1941 bylo také Nizozemsko napadeno německými vojsky a i sestra Benedikta musela, stejně jako miliony Židů, nosit žlutou hvězdu a pravidelně se hlásit na gestapu. Katolické církvi se samozřejmě nelíbilo, co „hitlerovci“ dělali s Židy, protestovala proti odsunům a dalším nelidskostem, které byly na Židech páhány. Nizozemský episkopát proto vydal pastýřský list, který proti těmto zvěrstvům protestoval, ale z vyšších míst v Německu přišel příkaz tento protest stáhnout. V katolických kostelech se tak samozřejmě nestalo a jako odpověď od Němců přišla v srpnu roku 1942 vlna zatýkání všech katolíků židovského původu, kteří žili v Nizozemí. Tomuto zatčení se neunikla ani sestra Terezie Benedikta a její rodná sestra Rosa Steinová. Byly odvezeny do sběrných táborů Amersfoort a Westerbork v Nizozemí, odkud pak byly o pár dní později, 7. srpna 1942, deportovány do Osvětimi. Po příjezdu do tábora po dvoudenní cestě sestru Terezii Benediktu čekala

²⁴ Srov. *Vzpomínky na Editu Steinovou*, str. 83.

²⁵ Srov. *Milujte se!*, 11/2009, str. 13.

²⁶ Stoupenci antisemitismu vypalovali synagogy, rozbíjeli židovské domy a obchody a podle rozbitých střepeš se té noci říkalo „křišťálová“.

poslední cesta, cesta do plynové komory, kde dne 9. srpna 1942 skončil její tak vzácný život.²⁷

Dne 1. května 1987 byla sestra Terezie Benedikta od Kříže blahoslavena a o 11 let později, dne 11. října 1998 v Římě svatořečena Svatým otcem Janem Pavlem II. V roce 1999 se stala spolupatronkou Evropy.²⁸

²⁷ M. A. NEYER, *Edita Steinová*, str. 62, 69.

²⁸ Srov. *Milujte se!*, 11/2009, str. 15.

4 CÍRKVE NA HRANICKU

4.1 Církev adventistů sedmého dne

4.1.1 Vznik

V dějinách se můžeme mnohokrát setkat s mnohými hnutími podobného charakteru.²⁹ Je to hlavně v těžkých dobách, kdy tyto sekty hlásaly brzký druhý příchod Ježíše na tento svět, a tak v lidech udržovaly naději, že jim zase bude lépe.

Za zakladatele církve adventistů sedmého dne je považován americký farmář, baptista William Miller. Ten studoval Bibli a zvláště ho zaujaly prorocké knihy jako Zjevení sv. Jana a Kniha Daniel, z čehož vyvodil, že se blíží druhý příchod Mesiáše. Ten dokonce vypočítal a stanovil ho na den 22. 10. 1844. Toto očekávání příchodu Krista oslovilo věřící ve všech tehdejších církvích v té době a mnozí z nich byli za tuto víru ze svých církví vyloučeni. Když se pak 22. října roku 1844 nic nestalo, Millerovi příznivci byli velmi zklamáni.³⁰ Během dvaceti let se pak utvářelo hnutí adventistů a okolo roku 1860 se zrodila Církev adventistů sedmého dne. Při vývoji církve stála mimo jiné také jediná prorokyně církve adventistů, Ellen Whiteová. Ta ovlivňovala dění v nově vzniklém společenství svými poselstvími od Boha. Nejznámější z jejich děl je pentalogie Drama věků, což jsou v podstatě příběhy z Bible.

Od roku 1874 konali adventisté i zámořské misie a přivezli nové náboženství do Evropy.

4.1.2 Adventisté na Hranicku

První adventisté sedmého dne přišli do Hranic v roce 1930. Byly to dvě adventistické kazatelské rodiny, Karla Poledníka a Adama Gomoly, kteří dělali práci knižních evangelistů. Od roku 1936 pořádali biblické přednášky v sále Besedy na dnešním Žerotínově náměstí. První sbor byl založen v roce 1951. Věřící se začali scházet v domě na podloubí. Dnes je tam prodejna šatstva. O těchto dvou zakládajících rodinách dnes již více nevíme. Nedlouho pozaložení sboru, už v roce 1952, přišel zákaz činností církví a věřící se začali scházet tajně po rodinách ke svým bohoslužbám. V roce 1957 byla činnost církví obnovena a bohoslužby se začaly konat v modlitebně církve československé husitské

²⁹ Už sv. Pavel se zmiňuje o křesťanech, kteří hlásali druhý příchod JK na Zem, pak to byli např. adamité, u nás, nebo dokonce Mikuláš Kusánský předpověděl přesný rok, kdy se má tato událost stát.

³⁰ z lat. adventus Domini = příchod Pána

v dnešní Janáčkově ulici. V roce 1969 byla zakoupena budova na třídě Československé armády a upravena na modlitebnu, kde se adventisté scházejí k pobožnostem dodnes. Sál je malý, bez obrazové výzdoby. V přední části je kazatelna, která slouží i jako stůl a za ním se tkví nápis: „Přijď, Pane Ježíši.“ V zadní části je malá knihovna s náboženskými texty a stolečkem pro malé děti na sobotní školku.

Členů adventistické církve v hranickém sboru od jejího vzniku přibývalo. Zprvu jich bylo 12, potom 24, potom 32, 40, 50. Dnes je členů přes 50. Od začátku působení adventistů na Hranicku prošlo kazatelskou službou ve sboru až 30 kazatelů a biblických pracovníků.³¹

4.1.3 Odlišnosti od katolické církve a svátosti

Největší odlišností od katolické církve je den svěcení. Adventisté svěť sobotu, protože to tak ustanovil Bůh ve Starém zákoně. Jejich shromáždění se tedy konají v sobotu. Bohoslužba začíná vždy dopoledne a skládá se ze dvou částí. První je sobotní škola. V té se čtou a vykládají pasáže z Písma. V tento čas mají děti v hranickém sboru sobotní školku, kde si také vykládají příběhy z Bible. V druhé části pobožnosti probíhá kázání. To může sloužit jak vysvěcený kazatel, tak i laici. V Hranicích je pouze jeden vysvěcený kazatel, pan Petr Podsedník, který dojíždí z Přerova a má na starosti také přerovský a lipnický sbor. Právě proto káže i laici, které si volí sborové společenství. Ti se ve své kazatelské činnosti střídají podle určitého rozvrhu, který stanoví kazatel.

Další odlišností je křest, který neprobíhá jen pokapáním, ale člověk je do vody ponořen celý. Vysvětlení je prý jednoduché. Nový zákon je psaný řecky a je zde pro slovo křest použito řecké slovo „baptizo“, tedy ponořit. Apoštol Pavel tuto skutečnost také podtrhuje v dopise Římanům v 6. kapitole 3-11 verši. Už jen to naznačuje, že církev adventistů se opírá, tak jako mnohé jiné, výhradně o Bibli.

Adventisté však věří ve sv. Trojici. V Kristu je vtělen Bůh Otec a díky tomu nás Ježíš mohl vykoupit.³² Toto všechno vyznávají ve vyznání víry, které je stejné jako u katolické církve, jen s jediným rozdílem. Jako společenství svatých nevyznávají světce, míní se tím společenství lidí, kteří spolu žijí zde na zemi a kteří mají společný cíl.³³

Podobně jako ostatní církve v okolí, ani adventisté neuznávají Pannu Marii jako světici a nijak ji neoslavují. Je to pro ně vzácná žena, kterou si Bůh vyvolil, aby naplnil svůj

³¹ Kronika církve adventistů sedmého dne.

³² Srov. KUBALÍK, J., *Křesťanské církve v naší zemi*, str. 104 - 105.

³³ ŠIMEK, P., BENEŠ, J., KÁBRT, T., BÁRTA, J., *Žijeme nadějí*, str. 11.

záměr, která porodila Mesiáše a připravila ho na jeho službu. Vnímají ji jako silně věřící ženu, která svědomitě přijala svůj úkol.

Další odlišnost v hlásání adventistů je, že nevěří v nesmrtelnost duše. Připodobňují totiž smrt ke spánku, ve kterém člověk o ničem neví. Je to tak řečeno v Písmu v příběhu o Lazarovi.³⁴ Ježíš pak své vyvolené po vzkříšení vezme s sebou do nebeského království.

Svatosti ve smyslu slova, jak je chápou katolíci u adventistů asi nenajdeme. Přesto však uznávají křest, večeři Páně i manželství, jen se tyto úkony nenazývají svátostmi.

Před uzavřením manželství probíhá předmanželský seminář, ve kterém se na tento významný krok snoubenci připravují a asi po sedmi setkáních jsou připraveni. Vysvěcený kazatel je pak může oddat.

Po narození dítěte ho jeho rodiče přivedou do společenství, kde je uvítáno a kazatel jemu i jeho rodičům požehná. Malé děti se nekřtí, pro víru se podle adventistů člověk musí rozhodnout sám. K adventní víře jsou samozřejmě děti vedeny, a když se v dospělosti rozhodnou, připravují se na křest, který probíhá ponořením. Po něm se člověk stává plnohodnotným členem sboru a může přijímat chléb i kalich při večeři Páně. Ta probíhá jednou za čtvrt roku a jako výraz očisty jí předchází umývání nohou.³⁵ Většinou si nohy myjí společně ženy a společně muži, v některých společenstvích společně manželé. Po tomto aktu se přijímá nekvašený chléb a nekvašené víno, které vysvěcený kazatel mezi věřící roznáší. Večeře Páně se může dokonce účastnit i člen jiné církve, pokud ji chce prožít společně s ostatními. Adventisté mají otevřené společenství.

A protože si poslední večeře a vzkříšení Ježíše připomínají několikrát za rok, nejsou Velikonoce pro adventisty ničím výjimečným. Podobně ani Vánoce se nijak výjimečně neslaví, zvláště proto, že v Bibli není uvedený přesný datum narození Božího Syna a Vánoce jsou jen tradice. Proto tento čas věřící využívají jako dobu častějšího navštěvování rodin. Přesto však v tomto společenství prožívají sváteční okamžiky. Každý měsíc si věřící připomínají nějaké události. Například v únoru probíhá týden křesťanského domova, kdy probíhají různá setkání i v týdnu, nejen v sobotu. V září si připomínají důležitost sobotní školy a listopad je měsíc vzdávání díky za uplynulý rok.³⁶

³⁴ viz J 11, 11-44

³⁵ viz J 13, 3-18

³⁶ Informace byly získány na základě rozhovoru s panem kazatelem ThB. Petrem Podsedníkem.

4.1.4 Organizace

Adventisté sedmého dne mají mnohé organizace podobné jako u katolíků. Jedna z charitativních organizací podporovaná církví adventistů je ADRA³⁷. Ta v ČR působí od roku 1989 a jejím hlavním zájmem je humanitární pomoc jak v naší vlasti, tak i v zahraničí.

Podobně jako u katolíků se o mládež stará organizace Sarkander, i adventisté mají sdružení Klub Pathfinder. Klub vedou skautsky založení lidé, kteří se snaží zdokonalit fyzickou i duchovní stránku mladých lidí.

Adventisté také vychovávají mladé muže pro kazatelskou činnost. Slouží k tomu teologický seminář na Sázavě, který mladíky vede ke studiu Bible a k osobnímu vztahu k Bohu.

Z mediální oblasti má církev adventistů své nakladatelství i své rádio a internetovou televizi s názvem Hope TV. Rádio vzniklo už ve 20. letech 20. století a dostalo název AWR.³⁸ Dnes už vysílá po celém světě.

Schůzka s panem kazatelem Podsedníkem byla velmi příjemná. Ochotně mi odpovídal na mé otázky a s velkou trpělivostí odepisoval na mé emaily. I pan správce byl velmi milý a věnoval mi mnoho pozornosti, než na schůzku dorazil pan kazatel. V celém společenství jsou velmi milí a přívětiví lidé, kteří se plně řídí vším, co hlásají.

³⁷ ADRA = Adventist Development and Relief Agency

³⁸ AWR = Adventist World Radio

4.2 Církev bratrská

4.2.1 Vznik a původ

Církev bratrská vznikla v roce 1879, kdy Světová evangelická aliance povolila toto nové náboženství. Původní název této nové církve, který byl používán do první světové války, byl *Svobodná církev reformovaná*. U nás se o její šíření postarali dva američtí misionáři³⁹, kteří v roce 1873 přijeli do Prahy, aby zde získávali nové členy, hlavně z řad mládeže, pro kterou pořádají tzv. nedělní školy. A také český proud z východních Čech pod vedením J. Balcara, který se spojil s pražskou větví pod vedením A. Adlofa.

Z historického hlediska se církev bratrská⁴⁰ hlásí k Jednotě bratrské, stejně tak jako Českobratrská církev evangelická a jejich věrouka se v mnohém stejná, CB však naprosto odmítá spojení se státem, každý sbor je samostatný celek.

Členem CB se může stát jen člověk, který upřímně věří v Pána Ježíše Krista a který přijal Jeho odpuštění. O kom nejsou zcela přesvědčeni, že se u něj tak stalo, nejsou do církve plně přijati, ale jsou tzv. čekateli.

Za křesťana je v CB považován ten, kdo se plně oddal Pánu a je s Ním tělem i duší spojen. Musí se ale znovuzrodit, tj. musí si úplně očist srdce skrze víru a Ducha svatého. A každý takový člověk bude spasen, o tom nemají pochybnosti, protože nám to dal Kristus svou smrtí.⁴¹

Jediným pramenem, kterým se tato církev řídí, je Bible, která je napsána z inspirace Ducha svatého a nejdůležitější částí jsou evangelia. Celé Písmo má stejnou důležitost, deuterokanonické knihy jsou jen doporučeny ke čtení.

4.2.2 Slavení bohoslužeb

Pro členy církve bratrské nejsou důležité prostory, ve kterých se jejich bohoslužba slaví. Jakékoli místo může být bohoslužebné, protože je vysvěceno počátkem bohoslužby. Ani samotná liturgie není jasně daná. Odvíjí se od situace a také od období a do jisté míry si liturgický pořádek určuje i sám kazatel a starší sboru. Starší v hranickém sboru jsou čtyři,

³⁹ Členové církve kongregační E. H. Adams a A. W. Clark

⁴⁰ Církev bratrská, dále jen CB.

⁴¹ Srov. KUBALÍK, J., *Křesťanské církve v naší zemi*, str. 92-94.

ale jejich počet není stanoven. Přesto je doporučeno max. 12 starších. Noví starší ve sboru se volí každé čtyři v tajných volbách. K těmto čtyřem starším v Hranicích patří ještě hlavní kazatel, kterým je v hranickém sboru pan Ladislav Melkus.

4.2.3 Odlišnosti od katolické církve a svátosti

Odlišností od katolické církve je mnoho. Jedna z nejzajímavějších je, že CB může vylučovat své členy, hlavně za velmi závažné porušení Písma.

Samozřejmě má tato církev i jiný systém svátostí než církev římsko-katolická. Patří mezi ně pouze křest a večeře Páně. V CB se uzavírá i manželství či svěcení za kazatele, ale to není považováno za svátosti.

Křest probíhá většinou jen u dospělých lidí. Zájemce o křest se na něj dlouho připravuje a musí ukázat osobní přijetí Ježíše Krista. Děti se také mohou křtít, je to ale velmi vzácné. Pan Melkus pokřtil jako nejmladší asi 8leté dítě, mohou se ale křtít i nemluvňata, pokud jsou ve vážném ohrožení života. To se ale prý v hranickém společenství ještě nestalo. Většinou se tedy malé děti přinesou ke kazateli jen na požehnání. Křest také neprobíhá jen symbolickým pokapáním vodou, ale ponořením celého těla, proto probíhá na plovárně. Člověk také není u křtu pomazán olejem, jak se to děje při katolickém křtu.

Druhou svátostí, kterou CB uznává je večeře Páně. Neprobíhá při každé bohoslužbě, ale koná se pravidelně, podle toho, jak si to kazatel určí. Věřící přijímají nekvačený chléb pijí víno ze společného kalicha. Součástí této ceremonie je také zpověď, ne však v pravém slova smyslu. Věřící se řídí Písmem svatým, kde je napsáno: „Vyznávejte hříchy jedni druhým...“ Podle tohoto hesla si každý může najít někoho blízkého ze společenství, komu se svěřit se svými hříchy a tak mu budou odpuštěny.

Za svátosti jsou považovány tedy jen tyto dvě, protože jen ony vedou ke spasení. Na to je kladen zásadní důraz, který pramení z Písma, kde se píše: „Vyznáš-li svými ústy Ježíše jako Pána a uvěříš-li ve svém srdci, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých, budeš spasen. Srdcem věříme k spravedlnosti a ústy vyznáváme k spasení.“⁴² Také z tohoto můžeme usuzovat, že CB se řídí pouze Písmem svatým.

A jak se pan Melkus vlastně stal kazatelem? K tomu vede složitá cesta, podobně jako u katolíků ke kněžství. Nejdříve musí staršovstvo podat návrh. Poté adept prožívá

⁴² Ř 10, 9-10

období vikariátu, tj. studuje Písmo, učí se věrouku, provádí pastorační činnost, atd. Toto období trvá maximálně šest let a je ukončen věroučným rozhovorem a ordinační prací. Nakonec se koná konference, která rozhodne o způsobilosti žadatele. Pokud žadatel splnil podmínky, je ordinován.⁴³

4.2.4 CB v Hranicích

V Hranicích se členové CB usadili v roce 1987, kdy se začali scházet nad Písmem svatým ve svých domech. První oficiální sbor je v Hranicích od 90. let 20. století a původně měl asi 20 členů. Hranický sbor byl ale pouze kazatelská stanice, protože neměl ordinovaného kazatele. První, kdo v Hranicích oficiálně kázal byl pan Daniel Plachý, který však byl pouze starší sboru. Další kazatel byl pan Jindřich Kimler. Ale protože Hranice chtěly mít vlastního kazatele, spojil se hranický sbor se sborem ve Vsetíně a kázat sem dojížděl pan Stanislav Stebel. V této době se na svou kazatelskou činnost připravoval starší sboru, pan Ladislav Melkus, který byl ordinován v roce 2008 a dnes je hlavním kazatelem v Hranicích.

Protože zpočátku CB neměla vlastní prostory, kde by se členové mohli scházet, pronajímala si modlitebnu církve Československé husitské. Od roku 2005 sídlí v soukromých prostorách bývalého sídla hranického podnikatele A. Kunze.

Církev má dnes 56 právoplatných členů. I s dětmi a přáteli je počet členů okolo 100.

Členové církve bratrské jsou velmi milý lidé. Jsou přívětivý a ve svém společenství mě velmi mile přivítali a zajímali se o moji práci. Pan kazatel Melkus mi věnoval mnoho svého času a na mé otázky odpovídal nenuceně a příjemně. Ve sboru je mnoho lidí, kteří jsou příbuzensky spřízněny a mají malé děti a proto je i prostředí velmi rodinné a působí přátelsky.

⁴³ Informace byly získány na základě rozhovoru s kazatelem CB panem Ladislavem Melkusem.

4.3 Církev československá husitská

4.3.1 Počátky nové církve

Počátky této církve spadají do roku 1920, kdy vznikla v Praze. Navazuje však na učení Jana Husa, který se snažil být oddaným křesťanem a zároveň ho ovlivňovala teologie Johna Wicklefa. Po jeho smrti nastává doba válek a ničení naší kultury, ale je to také doba vzniku Jednoty bratrské, která na Husa navazuje. Pak ale nastávají nekatolíkům zlé časy, protože po bitvě na Bílé hoře jsou potlačeni a naše země je tvrdě rekatolizována.

Hned po vzniku Československé husitské církve⁴⁴ se objevují hlasy kněží, které nabádají lidi, aby vstoupili do této nové církve, která zachovává tradice sv. Cyrila a Metoděje, Jana Husa a Českých bratří. Na toto prohlášení samozřejmě reagují i katoličtí kněží, kteří od vstupu do nové církve lid zrazují a ukazují pravost jediné církve, církve katolické.

4.3.2 Odlišnosti od katolické církve a svátky

Asi největším rozdílem je, že církev husitská nevěří v dědičnou vinu. To pramení z toho, že neuznávají historicitu Adama. Ten je podle jejich učení pouze mytologická postava. Avšak i když neexistuje dědičná vina, existuje hříšná lidská přirozenost.

Panna Maria je v ČCS vnímána jako matka Boží a je zdůrazňováno především její mateřství, ne její panenství. ČCS je také jedinou z nekatolických církví, která slaví mariánský svátek a to 15. srpen, den nanebevzetí Panny Marie.

Z dalších svátků slaví věřící Velikonoce, kdy se setkávají v průběhu celého svatého týdne. Také o Vánocích probíhají liturgie na Hod Boží i na Štěpána. Jediný svátek, který věřící z ČCS slaví a v katolické církvi se neslaví, je výročí smrti Mistra Jana Husa, 6. července.

4.3.3 Svátosti

Hlavním úkolem věřícího je sjednocení se s Bohem. Pro toto sjednocování se užívají svátosti, kterých mají podobně jako katolíci sedm.

⁴⁴ Dále jen ČČS.

Protože podle nice neexistuje dědičná vina, křest je první náboženská obroda pro Krista a je to akt přijetí člověka do církve. Před válkou nebyl tento křest katolíky uznávaný, protože nevěřili ve sv. Trojici. Dnes už ČCS ve sv. Trojici věří, proto je křest uznávaný i ostatními církvemi.

Další svátostí je první svaté přijímání dětí. Příprava dětí trvá dva roky a připravuje je na tuto slavnost sám pan farář Bobrovský, který dnes ČCS v Hranicích a okolí spravuje. Biřmování je, stejně jako v katolické církvi, dodání síly Ducha svatého věřícímu v jeho křesťanském životě. Před přijetím této svátosti mladí lidé také procházejí přípravou. Svátost kněžství je posvěcení osvědčené osoby, aby mohla konat apoštolskou činnost. K tomu musí mladí věřící, chlapci i dívky, studovat na Bohoslovecké fakultě v Praze.

Večeři Páně se v ČCS slaví při každé liturgii. Neprobíhá však akt transsubstanciace, protože věřící věří, že Kristus je už ve chlebu a víně přítomen, ne že tam vstupuje při proměňování. To je také jediný rozdíl mezi slavení liturgie u ČCS a u katolické církve. Liturgie probíhá stejně jako v katolickém kostele, dokonce i některé formule jsou stejné.⁴⁵

Před každým přijímáním se musí věřící také vyzpovídat. Zpověď však probíhá hromadně, ve společenství před sebou věřící vyznávají své hříchy.

4.3.4 ČCS v Hranicích

Do Hranic se tato církev dostala nedlouho po svém vzniku, už ve 20. letech 20. století a přinesl ji sem pan farář František Sedláček, který byl také prvním duchovním hranického sboru. Později se stal dokonce biskupem. V roce 1936 se k této církvi hlásilo v Hranicích již 590 lidí,⁴⁶ dnes se na Hranicku (Hranice a Drahotuše) hlásí k ČCS 400 věřících. Pan farář Bobrovský ovšem přiznává, že nedělní bohoslužby navštíví v jednom sboru maximálně 30 lidí, ale většinou je to okolo 15. Nemá ale na starosti jen společenství v Hranicích, ale také v Drahotuších, zde se slouží bohoslužby dvakrát za měsíc v Husově sboru. Jeho stavba začala v roce 1934 a byla slavnostně otevřena o dva roky později, 12. července 1936.⁴⁷ Pod správou má pan farář ještě nedaleký Lipník a Přerov.

Když se po druhé světové válce nezdařil pokus o obnovu židovské obce ve městě pro malé množství věřících, židovskou synagogu získala nedlouho po válce církev husitská,

⁴⁵ Informace byly získány na základě rozhovoru s kazatelem ČCS, br. Mgr. Josefem Bobrovským.

⁴⁶ MUSIOL, V., *Soudní okres hranický*, str. 145.

⁴⁷ Srov. MUSIOL, V., *Soudní okres hranický*, str. 186, 187.

která je jejím vlastníkem dodnes a pronajímá ji městu. Slouží jako galerie a pro účely jiných kulturních akcí jako jsou např. koncerty apod.

Jako svou modlitebnu (obr. 2) používají už od počátku svého působení na Hranicku budovu v Janáčkově ulici, kde sídlí dodnes. K bohoslužbám slouží malá místnost, ve které je několik dřevěných lavic. V přední části je stůl a kazatelna a na stěně visí velký dřevěný kříž. V zadní části stojí klavír a také stolek se zpěvníky. Celá místnost působí velmi útulně. Na stejném patře se nachází i farní úřad ČCS. Jediným kazatelem je bratr Mgr. Josef Bobrovský. Tento starý pán působí velmi příjemně. Na první pohled se neliší od katolických kněží, možná i proto, že celé učení církve husitské se od katolické církve liší jen minimálně. Ze všech učení církví, se kterými jsem se setkala, je mu nejpodobnější.

4.4 ČESKOBRATRSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ

4.4.1 Z historie

Celá Českobratrská církev evangelická⁴⁸ navazuje na hnutí husitské a na Jednotu bratrskou. Ta ale postupně zanikala po bitvě na Bílé hoře, kterou nekatolická strana prohrála, a po smrti J. A. Komenského. Jednotlivci se však ještě pokoušeli o její vzkříšení a zakládali osady po celé Evropě. Zůstali i u nás, hlavně v jižních Čechách, na Vysočině a na Valašsku. Po bitvě na Bílé hoře však nekatolíkům nastaly zlé časy. Byli pronásledováni a násilně rekatolizováni. Když odmítli, museli opustit zemi.

ČCE navazuje také na církve evangelické augsburského i helvetského vyznání, které Josef II. povolil svým tolerančním patentem, vydaným 13. října 1781. Nekatolíci zde však byli jen trpěni a bylo jim to dáváno najevo. Sbor a školu směli mít jen tam, kde se k tomuto náboženství přihlásilo více jak 500 lidí nebo 100 rodin, evangeličtí kněží nesměli vést matriky a při zápisu do katolické matriky museli platit speciální poplatek. Nejhorší pro evangelíky ale bylo, že se hned na počátku své nové svobody museli rozdělit do dvou církví. Nebylo jim totiž povoleno, aby se hlásili k bratrskému vyznání a mohli si vybrat mezi vyznáním augsburským nebo reformovaným. Církev augsburského vyznání, lutherská, byla menší, měla necelých 30 sborů a navazuje na Martina Luthera. Církev helvetského vyznání, reformovaná, měla v Českých zemích sborů asi 90 a navazuje na švýcarskou reformaci, jejíchž hlavními vůdci byli Zwingli a Kalvín, kteří hlásali čisté slovo Boží. Obě větve, augsburská i helvetská, si získaly kostely a z nedostatku kněží si své duchovní vůdce povolávali ze Slovenska a z Maďarska.

Obrat pro protestanty nastal až v roce 1861, kdy císař František Josef I. 8. dubna vydal Protestanský patent. Tím se dostalo evangelickým církvím v Rakousku a v českých zemích rovnoprávnosti s katolickou církví. Po tomto významném aktu se evangelíci začali více stýkat se svými bratry v zahraničí a rozšiřovali svou působnost u nás. Zakládaly se školy pro učitele, ale i pro evangelické středoškoláky a také byla založena první nedělní škola u nás. Ale i přes to obě církve u nás spadaly pod církve v Rakousku. Česká církev reformovaná patřila pod rakouskou reformovanou církev a česká lutherská církev spadala pod rakouskou lutherskou církev a scházeli se ve Vídni na synodách. Na jedné z těchto

⁴⁸ Českobratrská církev evangelická – dále jen ČCE

synod byl podán návrh na osamostatnění se českých reformovaných, tento návrh však byl zamítnut.⁴⁹

První světová válka přinesla opětovnou víru v Boží pomoc, která v době technické revoluce upadala. Po válce ale opět vzrostla nevraživost vůči katolické církvi, protože ta byla spojena s nenáviděným Rakouskem. A tak se zde vytvořil prostor pro vznik nových církví, církve česko-bratrské evangelické a československo husitské.

Obě větve evangelické církve se pak spojily svobodným rozhodnutím zástupců všech sborů na generálním sněmu v prosinci 1918 v jednu církev, která dostala název Českobratrská církev evangelická.

4.4.2 Zřízení ČCE

ČCE je spravována ve třech stupních. Základní jednotkou je farní sbor. Každý farní sbor má seniorát, který je širší jednotkou církve a nejširší jednotkou je celá církev. Sborny všech tří stupňů mají právní subjektivitu. V čele každého sboru je staršovstvo, které tvoří farář a starší, kteří jsou voleni členy sboru. Ale samostatným správcem sboru je kazatel.

Církev ČCE od svých členů žádá, aby četli Bibli a žili ve společenství kolem slova Božího a svátostí a v tomto duchu vychovávali i své děti ve víře. Svým každodenním životem mají ukazovat svou víru a žít podle evangelia a věřící také nesou odpovědnost za zajištění hmotných potřeb sboru.⁵⁰

4.4.3 Odlišnosti od katolické církve

Velmi rozličný je u ČCE pojem „církev“. Církev je už v učení Jednoty bratrské sbor vyvolených, které Kristus shromažďuje k věčnému životu už od počátku světa. To je církev neviditelná a liší se od církve pozemské, která je viditelná. Za hlavu viditelné církve je považován sám Ježíš Kristus a ne papež a pravá církev je ta, která hlásá Boží slovo a uděluje svátosti. Její autorita je omezena autoritou Bible, na které se církev viditelná zakládá.⁵¹

ČCE souhlasí s katolickou církví v nauce o sv. Trojici, i vyznání víry je stejné jako v katolické církvi. Liší se ale v dalších věcech. Odmítá úctu k andělům a ke světcům.

⁴⁹ ŠOLTÉSZ, Š., *Dějiny křesťanské církve*, str. 129-133.

⁵⁰ <http://www.e-cirkev.cz>

⁵¹ Srov. KUBALÍK, J., *Křesťanské církve v naší zemi*, str. 77-80.

Další rozdíl je v úctě k Panně Marii. Je to samozřejmě matka Boží, ale neuznávají modlitby k ní. V reformaci se totiž chtěli vymanit z toho, co bylo v katolické církvi přeháněno. Mezi to podle nich patřila i úcta k Panně Marii a dnes si s mariánským tématem církev neví rady, proto jej raději odsouvá. Přesto je ale Mariina role podle některých věřících podceňována.

4.4.4 Svátosti

V ČCE se světí pouze dvě svátosti - křest a večeře Páně. Jednou ze dvou svátostí je v evangelické církvi Večeře Páně. Je to slavnost, kterou smí slavit pokřtění. Večeře Páně se na rozdíl od křtu opakuje, v hranickém sboru jednou za měsíc, a člověk se jí má účastnit stále znovu. Při večeři Páně smí prožít smíření s Bohem i mezi lidmi navzájem. K tomu evangelíky vedou modlitby, které vysluhování Večeře Páně předcházejí. Kristova přítomnost při večeři se však nevztahuje pouze k chlebu a vínu, ale Ježíš je přítomen mezi lidmi.

V Novém zákoně je zmiňován jen křest dospělých, je velmi pravděpodobné, že se při křtu otce nechala pokřtít celá rodina, tedy i děti. Některé církve ale křest dětí neuznávají, pro víru se má člověk rozhodnout sám. V evangelické církvi se nedělají rozdíly mezi křtem dětí a dospělých. Je to čistě záležitost rodiny, jak se rozhodne. Děti jsou pak v rodině samozřejmě vedeny k víře. Pokud se ale rodiče pro křest svého dítěte nerozhodnou, samo může přistoupit ke křtu, většinou ve věku okolo 10 až 12 let, když sami po tomto aktu touží.

Stejně jako v katolické církvi se ke křtu používá voda, která je symbolem očisty. Samotný akt křtu pro člověka znamená přijetí do společenství Božího lidu, věřící tím vyznává víru a ukazuje své odhodlání žít podle Božích zákonů a vyvarovat se všeho zlého. Zároveň je to prosba k Bohu, aby nám při naší cestě pomáhal a vedl nás.

Děti, které byly pokřtěny jako nemluvňata, se ke svému křtu okolo 15. roku věku nebo později, ke své víře přiznávají. Tento čin se nazývá konfirmace, tj. stvrzení. Konfirmace však není podmínkou života ve sboru. Ti, kdo se vírou přiznají ke svému křtu v pozdějším věku, mohou se zapojit do společenství sboru také.⁵² Bývá praxí, že po konfirmaci mohou děti přistupovat k Večeři Páně. Děti se Večeře Páně v ČCE samozřejmě také účastní, ale bývá jim jen požehnáno. Praxe také ukazuje, že děti přistupují k Večeři Páně i dříve a přijímají na základě jejich dětské víry, tedy před konfirmací, není to ale praxe ve všech sborech.

⁵² <http://www.e-cirkev.cz>

Při Večeři Páně je podle učení ČCE Kristus přítomný duchovně, ale není přítomný přímo v chlebu a vínu. Nekvašený chléb a víno vysluhuje při připomínce večeře Páně věřícím farář či ordinovaný presbyter tj. starší pověřený ke službě a v hranickém sboru je praxí ji slavit jednou za měsíc. Předchází jí „zpověď“, tedy osobní vyznání hříchů Bohu.

Uzavírání manželství nepatří v ČCE mezi svátosti, ale jde spíše o požehnání sňatku se všemi právními náležitostmi a je také samozřejmě součástí praxe ve sboru.

4.4.5 Pastorační činnost

Mladí lidé, kteří se v životě rozhodli sloužit v ČCE jako faráři, musí absolvovat Evangelickou teologickou fakultu University Karlovy v Praze. Po skončení studia jde uchazeč na roční praxi do sboru, tzv. vikariát, kde pod vedením zkušeného faráře pracuje.

Člověk, který se pak stane evangelickým farářem, nemusí dodržovat přísný celibát, jak je tomu v katolické církvi. Mohou se ženit a mohou mít rodinu.

4.4.6 ČCE v Hranicích

V Hranicích byla už od konce 16. století Jednota bratrská, na kterou evangelíci navazují. Ovšem Českobratrská církev evangelická má své kořeny v Hranicích až na počátku 20. století. Předtím zdejší obyvatelé evangelického vyznání Dr. Josef Smetánka, prof. Jíra a malíř František Merunka dojížděli na bohoslužby do Přerova, ale toužili po sboru v Hranicích. Změna přišla až v roce 1905, kdy se do Hranic přistěhoval pan Bartoš. Ten byl horlivý evangelík, který toužil po rozvoji víry ve městě. Začaly se konat pravidelné bohoslužby v jeho bytě a už o rok později, v roce 1906 byl otevřen první sbor. Bohoslužby se zde konaly jednou za měsíc a vyučování Bible dvakrát měsíčně.

Dnes se bohoslužby v bývalém kostele sv. Šebestiána, dnes v evangelickém kostele konají pravidelně každou neděli a sbor pravidelně navštěvuje asi 20 až 30 věřících, ale tzv. „reagujících“ nějakým způsobem je tak 80. Mnozí sice nechodí, ale za aktivní členy sboru se považují. Dnes se k Evangelické církvi na Hranicku hlásí až 210 lidí,⁵³ v roce 1936 to bylo 380 lidí.⁵⁴ Dnešní stav ale také není zanedbatelný.

Hranický sbor patří početně k nejmenším v ČCE a má šest starších, tzv. presbyterů a faráře/ku. Ta vykonává svou práci jako pátá od vzniku hranického evangelického sboru

⁵³ Z Kroniky sboru ČCE v Hranicích.

⁵⁴ MUSIOL, V., *Soudní okres hranický*, 145.

a byla jmenována do své funkce po svém manželovi, Romanu Lukášovi. Spolupráce s paní farářkou byla velmi příjemná. Řeč byla nejen o tématech bakalářské práce, ale velmi mile a přínosně jsme mluvily i o různých teologických tématech. Paní farářka je také jediná ze všech duchovních na Hranicku, která mluvila o vzájemné spolupráci církví v našem městě a která by si přála více ekumenické činnosti. To je velmi bohublá činnost, protože přece všichni patříme pod ochranná křídla jednoho Otce, našeho Boha.⁵⁵

4.4.7 PREAMBULE Českobratrské církve evangelické

“Českobratrská církev evangelická, stručně zvaná Evangelická církev, vyznává víru v Boha Otce, Syna a Ducha svatého, která ji spojuje s křesťany všech vyznání a všech dob. Vyjadřuje svou naději, že spolu s ostatními křesťany má účast na jedné obecné Kristově církvi, díle Ducha svatého. Evangelická církev se hlásí do společenství reformačních církví obnovených a stále se obnovujících Božím slovem. Navazuje na tradice České reformace, na hnutí husitské, církev podobojí i Jednotu bratrskou, na církve evangelické augsburského i helvetského vyznání, povolené v našich zemích tolerančním patentem v roce 1781 a sloučené svobodným rozhodnutím zástupců všech sborů na generálním sněmu roku 1918 v církev jedinou, která přijala jméno Českobratrská církev evangelická. V poslušnosti a svobodě víry se učí ze starokřesťanských vyznání víry Apoštolského, Nicejsko-cařihradského a tzv. Athanasiova, i z konfesí reformačních, čtyř článků pražských, vyznání Jednoty českých bratří podle vydání J. A. Komenského z roku 1662, Českého vyznání, vyznání Augsburského a Druhého vyznání helvetského. Svou touhu po obnovení viditelné jednoty Kristovy církve vyjadřuje v přímělných modlitbách a v účasti na ekumenických snahách. Přihlíží k výsledkům ekumenických rozhovorů, zvláště k dokumentu Komise pro víru a řád o křtu, večeři Páně a ordinaci a k Leuenberské konkordii, pod kterou připojila svůj podpis. Za jediné pravidlo víry a života uznává Boží slovo dosvědčené v Písmech Starého a Nového zákona, jejichž středem je Boží zjevení v Ježíši Kristu. Je přesvědčena, že posláním církve a jejích údů jest oslavovat Boha slovem i celým životem, zejména zvěstovat evangelium o spasení v Ježíši Kristu každé generaci a všem bez rozdílu, vysluhovat svátosti podle Kristova ustanovení, společnou prací horlivě usilovat o vždy plnější poznávání pravdy Boží, tvořit obecnství víry, lásky a naděje ve vzájemné službě a pomoci i v řádu a kázni podle Písem a přijímat odpovědnost za věci

⁵⁵ Informace byly získány na základě rozhovoru s evangelickou farářkou Pavlínou Lukášovou v Hranicích.

veřejné. V odpovědnosti za celé stvoření slouží dílu Božího království jehož plnost s nadějí vyhlíží. Evangelická církev přijímá zásadu všeobecného kněžství lidu Kristova, podle níž je poslání církve svěřeno všem pokřtěným a uskutečňuje se podle různých obdarování, jež společenství církve rozpoznává. Podle této zásady pověřuje ke konkrétním službám. Evangelická církev se spravuje podle zásad presbyterně synodních.⁵⁶

4.4.8 Bývalý kostel sv. Šebestiána

Už v 80. letech 15. století jsou na Hranicku zmínky o bratřích Jednoty bratrské. Tehdejší pán Hranic, Vilém z Pernštejna, jim ale nedovolil usazovat se ve městě, mohli se však usazovat za hradbami a byla jim přidělena celá část předměstí, která se nazývala Novosady. Protože zatím neměli vlastní modlitebnu, využívali k těmto účelům Kostelíček a to v letech 1492 - 1519. A protože nesměli být ani pohřbíváni na hřbitově okolo farního kostela, pohřbívali své mrtvé okolo Kostelíčka.⁵⁷ Zmínka o prvním takovém pohřbu je už z roku 1492, kdy byl „u Bílého kostelíka před městem pohřben Bratr Vít.“⁵⁸ Není známo proč, ale hraničtí bratři Kostelíček opustili a ten za pobělohorských bouří sloužil ke slavení mší svatých pro katolické obyvatelstvo Hranic. Už od počátku 16. století však můžeme najít zmínku o novém kostelíku, který si bratři postavili za hradbami města, u říčky Veličky na pozemku darovaném Vilémem z Pernštejna. Ten byl zasvěcen sv. Markovi Evangelistovi a přesně odpovídal architektuře Kostelíčka. Byla to jednodílná stavba s gotickou podobou, opatřená opěrným systémem a gotickými lomenými okny. V roce 1584 bratři nedaleko svého sboru dostali od Jana mladšího ze Žerotína budovu, ve které si mohli zřídit svůj špitál. Areál byl rozšířen i o dům pro kněze, ve kterém se také nacházela škola a i kostel byl rozšiřován. Roku 1596 byl v kostele přistavěn kůr. Když ale po bitvě na Bílé hoře panství získal kardinál z Dietrichsteina, dostal samozřejmě i celý bratrský majetek. Komplex staveb však vyhořel při obléhání města císařskými vojsky v roce 1626. V této době ale v Hranicích už stejně většina členů Jednoty bratrské nebyla, protože na příkaz kardinála Dietrichsteina buď přestoupili na katolickou víru nebo odešli do exilu. Na stejném místě byl ale zanedlouho, přesněji v roce 1668, postaven nový kostel na příkaz knížete Friedricha z Dietrichsteinu, který byl zasvěcen sv. Šebestiánovi a Rochovi.⁵⁹ Nová stavba už nebyla postavena v gotickém slohu. Na obou stranách byla půlkruhová okna a presbytář byl pětihranný, byly v něm také dvě polokruhová okna

⁵⁶ www.e-cirkev.cz

⁵⁷ Srov. INDRA, B., *Zpravodaj města Hranic a lázní Teplice nad Bečvou*, 1981, str. 7.

⁵⁸ KRUMPHOLZ, J., *Z bratrských dob města Hranic, Záhorská kronika XIV*, 1932, č. 3, str. 65.

⁵⁹ Srov. INDRA, B., *Zpravodaj města Hranic a lázní Teplice nad Bečvou*, 1981, str. 7.

a z vnější strany byl podpírán opěrnými pilíři. I nad vchodem bylo vybudováno půlkruhové okno, aby ladilo s ostatními. Pro nový oltář byl namalován obraz Umučení sv. Šebestiána, kterému je kostel dodnes zasvěcen. Nad ním visel menší obraz sv. Marka Evangelisty se lvem a výzdobu oltáře tvořily také dvě sochy – socha sv. Rocha⁶⁰ a sv. Karla Boromejského. Ani jedna z těchto původních památek se však v kostele už nenachází. Po zrušení kostela Josefem II. byly přeneseny ke Kostelíčku a dnes bychom je našli na faře v Hranicích. Jen jeden tam nehledejte. Ztratil se totiž obraz sv. Marka a dodnes nikdo neví, kde je. Když byl kostel uzavřen, koupila si ho hranická vrchnost a měl sloužit jako sklad soli. Celý presbytář byl zbořen, okna byla zazděna a okolo kostela byly postaveny dva malé domečky. (obr. 3) Když byl státní monopol na dovoz soli zrušen, kostelík si koupil soukromník. Část dál používal jako skladitě a část si přebudoval na obytné prostory.

Kostel v roce 1923 koupila Českobratrská církev evangelická. Jeden přístavěný domek byl zbořen, (obr. 4) druhý byl použit jako vchod do kostela (ale v roce 1959 byl také zbořen) a zazděná okna byla také opět obnovena. Kostel byl po celkové rekonstrukci otevřen roku 1924.⁶¹ Poslední oprava na něm proběhla v roce 2010, kdy byla pořízena nová střecha. (obr. 5) Dnes v kostele není oltář, jen dřevěný stůl. Za ním se nenachází obraz, jen vlajka s beránkem, která zakrývá erb rodu Dietrichsteinů.

Dnes slouží k potřebám ČCE, která v Hranicích jmenovala v loňském roce novou farářku. Stala se jí paní Pavlína Lukášová, která zde každou neděli slouží bohoslužby.

Tento kostel však nebyl jedinou významnou nemovitostí bratří v Hranicích. Vlastnili také malý domek u říčky Ludiny, který zde dodnes stojí. (obr. 6) Tento grunt jim daroval Jan mladší ze Žerotína. Na domě jsou velmi vzácné sgrafity, které jsou však velmi poničené. Dům sloužil také jako bratrská škola a je popsán citáty z Bible. Jan Skutellán jej chtěl po odchodu Jednoty proměnit v městský špitál a ten u farního hřbitova se měl zbořit, aby se hřbitov mohl rozšířit. Tento záměr však Skutellánovi nevyšel.⁶²

⁶⁰ sv. Roch je ochránce před morem

⁶¹ Srov. INDRA, B., *Zpravodaj města Hranic a lázní Teplice nad Bečvou*, 1981, str. 7-11.

⁶² INDRA, B., O špitál, zbor a dům hranických Bratří, *Záhorská kronika XXI*, 1938, č. 1, str. 14.

4.5 Luteráni

Po celé Evropě se v 16. století šířily reformní náboženské proudy, mezi které patřilo také luterství. To se usídlilo také na Moravě a podle luterské konfese vznikla ze staré husitské církve církev nová, evangelická. Tito „luteráni“ se usídlili i v Hranicích a okolí asi v polovině 16. století a mnoho lidí z oblasti se k tomuto náboženství hlásilo. Dokonce i hranická fara a kostel byli obsazeny luterány. Právě v této době byl pro hranické katolíky nejdůležitější kotvou jejich víry Kostelíček pod Hluzovským kopcem, ve kterém se celebroyaly katolické mše.

K luterství se klonil i sám král Maxmilián a také většina pánů na hranickém panství byla nakloněna nekatolickým konfesím. Proto i evangelíci dostali mnoho privilegií, hlavně od Anny Kropáčovny a jejího manžela Jana z Kunovic a Jana ze Žerotína. Byli osvobozeni od desátků, které si kněží mohli nechávat pro sebe a mohli sami rozhodovat o svém majetku.

Podobná situace byla v této době i v Drahotuších, kde také katolický majetek drželi v rukou evangelíci a sloužili zde své bohoslužby. A ani ostatní vesničky v okolí nebyly pozadu. Většina z nich měla své vlastní evangelické kněze, což dosvědčují místní matriky.⁶³ Po bitvě na Bílé hoře napsali páni, rytíři a města okolo Olomouce list do Vitemberku, že se hlásí k luterství a připojili prosbu, aby mohli zůstat na svých panstvích. Jedna z pečeti patřila i Václavovi Molovi z Modřelic, který v té době vlastnil hranické a drahotušské panství. (dok. 4) Prosba však vyslyšena nebyla a v roce 1622 panství dostal do správy kardinál Dietrichstein, který na katolické fary opět dosadil katolické kněze.⁶⁴

⁶³ Srov. INDRA, B., Lutherské fary na Hranicku před Bílou horou, *Záhorská kronika XXII.*, č. 1, 1939, str. 9-14.

⁶⁴ Srov. INDRA, B., Lutherské kněžstvo v Hranicích a v Drahotuších, *Záhorská kronika XXI.*, č. 1, 1938, str. 71-81.

4.6 Svědkové Jehovovi

4.6.1 Vznik

Tato církev má původ v Americe, kde ji založil obchodník Ch. T. Russell. Poznal církev adventistů a od nich přejal učení o blízkém druhém příchodu Ježíše Krista a vytvořil si kolem sebe skupinku lidí, stejně smýšlejících. Ch. K. Russell předpověděl konec světa, který stanovil na rok 1914, ale místo Spasitele přišla první světová válka. Další jeho předpovědi bylo zničení papeže v roce 1918, ale toho se ani nedožil, zemřel roku 1916. Přesto ještě stihl založit časopis SJ, který nazval Strážná věž, tj. strážná věž Bible a ten je dodnes vydáván v milionových výtiscích ve 20 světových jazycích. Po Russellově smrti na jeho místo nastoupil jeho blízký pobočník J. F. Rutherford.

A protože je Bible hlavní pramen, ze kterého svědkové Jehovovi⁶⁵ čerpají, někdy se jim také říká Badatelé Bible. Z Bible také pramení název svědkové Jehovovi, protože slovo Jehova je odvozeno z Bible. Izraelité totiž Boha nazývali JHVH, tj. Jehova, což pak bylo vyměněno za slovo Hospodin, které se dnes používá v ekumenickém překladu Písma. V překladu jehovistů se místo označení Hospodin vyskytuje pouze Jehova.⁶⁶

Nyní má tato církev po světě mnoho příznivců, jejichž úkolem je zvěstovat jejich víru do celého světa a ukázat lidem jediného a pravého Boha, Jehovu. Jedině Boží pravda může lidem ukázat, že konec světa se blíží a že jen člověk spravedlivý může být vzkříšen. Jen 144 tisíc vyvolených bude vykoupeno ze země a bude s Kristem vládnout. Země bude potom očištěna od ničemných a ti spravedliví promění zemi v ráj a budou zde žít.⁶⁷

4.6.2 Svědkové Jehovovi na Hranicku

V Hranicích se svědkové Jehovovi objevili ve 20. letech 20. století. Pravděpodobně se za založení této církve na Hranicku zasloužil pan Kapinus. Tento muž byl původně vojákem z povolání, ale když poznal učení SJ z armády odešel, protože to bylo v rozporu s biblickým učením.

V 50. letech byla na Hranicku skupina lidí, kteří se hodně lišili od ostatních církví. Svědkové Jehovovi byli zakázáni, ale scházeli se potají v různých domácnostech.

⁶⁵ Svědkové Jehovovi, dále jen SJ

⁶⁶ Srov. KUBALÍK, J., *Křesťanské církve v naší zemi*, str. 114-115.

⁶⁷ *Probud'te se!*, 8. 2010, str. 9.

Po převratu došlo k uvolnění tohoto zákazu a SJ se stali státem uznávanou církví. Scházeli se na různých místech, např. ve škole v Lipníku, v hasičské zbrojnici na Zbrašově nebo v Hranicích v jídelně Sigmy. V průběhu času se našel pozemek v Drahotuších, kde si SJ ze svých prostředků a svými silami postavili Sál Království. Je to neokázalá budova k vyučování, kde se dvakrát týdně scházejí. Sál je upravený pro 90 lidí a ve vedlejší místnosti se nachází knihovna.

4.6.3 Odlišnosti od katolické církve

Ve věrouce SJ je veliký odklon dokonce i od všech protestantských církví. Jejich hlavní myšlenka je, že proti Jehovovi, který si ustanovil svůj lid, stojí Satan. Ten neviditelnou rukou organizuje boj proti Bohu a jeho nejvěrnějším spojencem je papež.

Uznávají sice existenci andělů, jsou to podle nich synové Boží, protože je Bůh stvořil. Stejně tak také stvořil svého syna Ježíše, který se podle SJ narodil 1. října. A protože ho jeho Otec stvořil, Ježíš není Bůh, je to jen Boží syn. Tvrzení o božství Ježíše Krista není podle SJ potvrzeno Písmem. Kristus je však ten nejlepší člověk na světě a po vzkříšení se stal neviditelným principem.

Ani u SJ se Panně Marii nedostává velké pozornosti a úcty. Je to Bohem vyvolená žena, která byla obdařena velkou přízní a porodila Ježíše. K Marii se nemodlí proto, že Ježíš řekl: „Jsem cesta a pravda a život. Nikdo nepřichází k Otci, leda skrze mne.“⁶⁸ Modlitby k Bohu se tedy nemají dít prostřednictvím Marie, ale Ježíše.

4.6.4 Bohoslužby

Bohoslužba se skládá ze dvou částí. Nejdříve někdo ze starších sboru přednáší pro veřejnost, námětem je vždy nějaká kapitola z Bible. Starší jsou ve sboru čtyři, nerozlišuje se mezi nimi, jsou si rovni a starají se o chod a řízení společenství. Rovnost je dána textem z Písma: „Vy všichni jste bratři.“ (Mt 23, 8)

Druhá část bohoslužby je rozebírání časopisu Strážná věž. Ta se tiskne v mnoha jazycích a mnoha zemích a distribuuje se SJ po celé zemi. Ti pak tento časopis nabízejí „nevěřícím“, aby uvěřili. Jednou z podmínek spasení je totiž šíření víry. Při bohoslužbě se do tohoto rozboru mohou zapojovat všichni přítomní a předkládat své připomínky

⁶⁸ J 14, 6

a postřehy. Při této druhé části se také prezentuje program, který si může připravit kdokoli ze členů společenství, kterých je v hranickém sboru 60. Tuto možnost mají samozřejmě i ženy, které jinak vyučovat ve sboru nesmí.

4.6.5 Svátosti a svátky

Ze svátostí SJ uznávají jen večeři Páně a křest. Večeři Páně slaví pouze jednou za rok a to o Velikonocích a připomínají si události Zeleného čtvrtku. Jen o Velikonocích proto, že v biblických dobách se významné události připomínaly jednou za rok. Ježíš se svými apoštoly zavedl zvláštní slavnost, při které si jeho učedníci měli připomínat jeho smrt. Z toho se může usoudit, že tato nově zavedená slavnost, která prý nahradila pesach, by se také měla slavit jen jednou ročně.

Celá večeře Páně probíhá tak, jak probíhala u prvních křesťanů: tělo a krev Kristova v podobě nekvašeného chleba a nekvašeného vína koluje mezi lidmi, kteří se ho dotýkají. Slavení Velikonoc se u SJ řídí podle Starého zákona. Židům začínal rok měsícem nisanem, což v našem kalendáři odpovídá březnu či dubnu a 14. den tohoto měsíce měli podle starozákonního příkazu slavit pesach. A podle Bible prý Ježíš zemřel ve stejný den, kdy slavil poslední večeři. Proto se SJ setkávají o Velikonocích jen v jeden den, kdy slaví večeři Páně a připomínají si také Ježíšovu smrt. Tento den se zjišťuje podle jednoduchého výpočtu. První nisan začíná při novoluní, které je nejbližší jarní rovnodennosti, a to když je srpek nového měsíce možné pozorovat při západu slunce v Jeruzalémě. Čtrnáctý den od tohoto jevu začíná 14. nisan. V ten den je obvykle úplněk. Použijeme-li tuto biblickou metodu výpočtu, 14. nisan v roce 2011 začíná v neděli 17. dubna po západu slunce, když se podíváme do našeho kalendáře, na pondělí 18. dubna je tam úplněk. Nesmíme však zapomenout, že den začínal večerem, takže je to neděle. Vzkříšení Ježíše Krista si však SJ připomínají při každém shromáždění.

Večeři Páně předchází „zpověď“, která ale probíhá jako osobní rozhovor s Bohem, ne s člověkem.⁶⁹

Malé děti se u SJ nekřtí, protože křest je uzavření smlouvy člověka s Bohem a tu nemůže za dítě uzavřít nikdo. Řídí se v tomto samozřejmě Biblí, kde se píše: „Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtete je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého

⁶⁹ Informace byly získány rozhovorem s panem kazatelem Vaškem.

a uče je, aby zachovávali všechno, co jsem vám přikázal. A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku.“⁷⁰

Kromě Velikonoc SJ žádné jiné svátky neslaví. Vánoce SJ neslaví z toho důvodu, že pokud by si Ježíš přál slavení svých narozenin, zmínil by se o tom v Bibli. On tak ale neučinil. A také není doloženo, že se Ježíš narodil 25. prosince. SJ uvádí mnoho historických skutečností. O císaři Augustovi je známo, že jen zřídka zasahoval do záležitostí místních vlád. A tak by tento panovník jistě od příslušníků národa, který už tak měl sklon se bouřit, nechtěl, aby podnikali takové dlouhé cesty v zimě. Další nesrovnalost je v tom, že pastýři v ten čas měli pást svá stáda venku. V té oblasti jsou ale v prosinci mnohdy bouře a stáda vždy zimu tráví ve stájích. Většina historiků se tedy shoduje, že den Ježíšova narození není jistý. A protože sám Ježíš nemluví o slavení svých narozenin, ale o připomínce své smrti, SJ si připomínají jen tuto událost.

Z tohoto důvodu SJ neslaví ani své narozeniny. Oslavy jsou chápány v negativním slova smyslu a to hlavně kvůli biblickým textům. V 1. knize Mojžíšově 40, 20-22 se píše: „Stalo se pak třetího dne, v den faraónových narozenin, že farao vystrojil hody pro své služebníky. Uprostřed svých služebníků povýšil hlavu nejvyššího číšníka a nejvyššího pekaře: nejvyššího číšníka znovu dosadil do jeho číšnického úřadu, aby podával faraónovi do ruky čísi, ale nejvyššího pekaře oběsil, jak jim vyložil Josef.“ V knize Matoušově 14, 6-11 se dočteme: „Na Herodovy narozeniny však dcera té Herodiady tančila uprostřed hostů. Zalíbila se Herodovi, a on jí s přísahou slíbil dát, o cokoli požádá. A ona navedena svou matkou, řekla: „Dej mi sem přinést na míse hlavu Jana Křtitele.“ Král se zarmoutil, ale pro přísahu před spolustolovníky poručil, aby jí vyhověli, a dal Jana v žaláři stít.“ Slavení narozenin je tedy negativní a pohanský zvyk.

Jakožto státem uznávané náboženství mohou v sálech Království probíhat svatby. Snoubence mohou oddávat jen muži, starší, kteří jsou odpovědní za vedení sboru. Tito starší, mají odpovídat ne věkem, ale Božím požadavkům. Při obřadu zazní během půl hodiny proslovu myšlenky z Bible o manželství a jaký pohled na manželství má Bůh. Snoubenci jsou zavázáni uplatňovat slova a rady apoštola Pavla z listu Efezanům 5, 21-33. Zdůrazňuje se vážná odpovědnost vstupu do manželství, kdy není možné jen tak opustit partnera. Potom je manželství stvrzeno na matrice.

První svaté přijímání ani biřmování se u SJ neslaví, protože k tomu nenalezli podklady v Bibli.

⁷⁰ Mt 28, 19-20.

Muži do kazatelské činnosti jsou vybíráni podle Bible. Aby se někdo z členů SJ mohl stát kazatelem, musí být podána žádost do Prahy, kde se rozhodne o jejím vyřízení. Hlavní podmínkou je ale to, co říká Bible. Ve výběru starších se SJ řídí textem z 1. listu Timoteovi 3, 1-16. Podle těchto nařízení kněz, biskup, může být ženatý, ale jen jednou, musí být střdmý, rozvážný, vlídný, pohostinný, musí mít dobře vychované děti a fungující rodinu, atd.⁷¹

⁷¹ Informace byly získány na základě rozhovoru s kazatelem SJ panem Vaškem.

4.7 Židovská obec

První žid, který se usadil v Hranicích byl v roce 1611 žid Josef se svou rodinou. Postupně se sem stěhovaly další rodiny, pravděpodobně z nedalekého Lipníka a komunita se rozrůstala. V roce 1629 udělil kardinál Dietrichstein židům žijícím v Hranicích privilegium, že mohli vlastnit domy, kterých do té doby nabyli. Měli za své domy odvádět řádné platy, tj. poplatky za dům a také platit všechny dávky jako ostatní měšťané. Nesměli ale mít ve městě žádnou živnost, aby tak neškodili občanům Hranic. Přesto jejich počet rostl, a tak si kupovali domy, většinou válkou zničené a opuštěné, o které nebyl zájem. Když počet rodin přerostl deset, vznikla v Hranicích židovská obec, byla zřízena škola a modlitebna a směli mít i svůj hřbitov, který ale musel ležet za městskými hradbami. Jako nejvhodnější bylo vybráno místo u říčky Ludiny, která se však tehdy nazývala Mlýnský potok.

O několik málo let později se židé dočkali i osamostatnění od křesťanské obce v Hranicích, které jim povolil kníže Maxmilián v roce 1627. V této době už židé vlastnili 17 domů, ale kníže jim zakázal kupovat si další. Tehdy stál v čele židovské obce rychtář, kterého si lidé sami volili.⁷²

V roce 1696 v Hranicích dokonce vznikl židovský lazaret, který se přestavěl z jednoho z domů, které byly zničeny za obléhání města Mansfeldskými vojáky v roce 1624.⁷³

Tyto židovské nemovitosti byly většinou jednopatrové, s podloubím. Toto podloubí se dnes zachovalo jen u dvou domů. Stály v jedné ulici (obr. 7), která byla nazývána židovským ghettem a na noc se přístup k ní zamykal na řetěz. Již tento zvyk naznačoval velikou diskriminaci, kterou židé jako nerovnoprávní poddaní trpěli. Museli nosit přesně předepsané oblečení, na kterém viselo žluté kolečko daných rozměrů. Ještě horší časy však nastaly po vypuzení židů z okolních států. V každém domě žilo až deset rodin, v Hranicích celkově žilo v roce 1728 115 židovských rodin, a hrozilo nebezpečí šíření nemocí.

Změna přišla až za Josefa II., který židovství v roce 1782 v rámci tolerančního patentu zrovnoprávnil s ostatními náboženstvími. Židé již nemuseli nosit stejné šaty a ani žluté kolečko. Mohli si kupovat domy a tak počet židovských domů v Hranicích po tomto ustanovení záhy stoupl na 34 a roku 1789 se k židovství hlásilo v Hranicích 120 rodin.

⁷² Srov. BEDNÁŘ, V., ČERNÝ, M., LAPÁČEK, J., MARADA, M., *Hřbitovy v Hranicích a Drahotuších*, str. 107, 108.

⁷³ Srov. INDRA, B., *Hraničtí knihtiskaři, Záhorská kronika XV*, 1932, str. 114.

Židé si však museli své příjmení změnit ze židovského na německé.⁷⁴ Na mnoha matrikách dokonce úředníci brali úplatek za to, aby jméno bylo vznešenější. Polovina 19. století přinesla židům další velikou změnu. V roce 1848 bylo zrušeno poddanství, židé mohli svobodně podnikat a jejich kapitál velmi rostl, protože to byli velmi dobří obchodníci. V této době se hranická židovská obec osamostatnila, nepodléhala už městu a od roku 1850 byl v čele židovské obce starosta. Židům se v Hranicích dařilo velmi dobře, protože roku 1857 zde žilo 802 lidí, hlásících se k židovství, což představovalo 13% ze všech obyvatel Hranic. Ti však měli k židům velikou zášť a odpor, zvláště mezi lety 1885-1903, kdy se sváděl boj o hranickou radnici mezi Čechy a Němci a židé smýšleli proněmecky.

20. století také přineslo velké změny v životě židů. Kvůli vystěhovávání a asimilaci žilo v Hranicích roku 1910 jen 356 židů a roku 1930 jich bylo pouze 192. Po příchodu druhé světové války byla Židovská ulice přejmenována na Janáčkovu (obr. 8), jak je tomu dodnes. Od roku 1940 byl zákaz konání bohoslužeb a od září 1941 museli všichni židé starší 6 let nosit žlutou Davidovu hvězdu. V roce 1942, byli téměř všichni hraničtí židé deportováni do Terezína. Z této přestupní stanice pak putovali do koncentračních táborů na východě, kde zemřelo 216 lidí. Devět hranických židů mučení v koncentračních táborech přežilo a 17 nebylo odvedeno hlavně díky tomu, že žili ve smíšených manželstvích.⁷⁵ Po válce došlo k pokusu o obnovení hranické židovské obce, pro nedostatek věřících se ale zřídil jen synagogální sbor, který v Hranicích fungoval až do roku 1957.⁷⁶

4.7.1 Synagoga

V Hranicích je první židovské osídlení zaznamenáno již od roku 1611. Židé zde měli své ghetto, v dnešní Janáčkově ulici, která vede od Pernštejnského náměstí po hlavní náměstí TGM.

V této své lokalitě měli i svou modlitebnu, synagogu. Ta první zde vyrostla spolu s židovskou obcí a víme o ní už od roku 1629. Brzy ale malá stavba pro své účely nestačila a tak židé potřebovali novou. O tu si sice požádali, ale byla jim povolena stavba jen o stejných rozměrech. Reformy Josefa II. však způsobily ještě větší počet židů na Hranicku

⁷⁴ Srov. <http://cs.wikipedia.org>

⁷⁵ Srov. BEDNÁŘ, V., ČERNÝ, M., LAPÁČEK, J., MARADA, M., *Hřbitovy v Hranicích a Drahotuších*, str. 109.

⁷⁶ Informace byly získány z informační tabule města Hranic, kterou zpracoval pan J. Nebeský.

a nová synagoga byla nevyhnutelně nutná. Tato žádost byla vyslyšena až v polovině 19. století, ale záhy opět odvolána. Hranická židovská obec si tak o stavbě rozhodla sama.⁷⁷ Stavba byla postavena stavitelem Franzem Macherem v letech 1863-1864 v maursko-byzantském stylu na místě staré synagogy, která byla zbořena. Bohoslužby se zde směly konat až do roku 1940, kdy to Němci zakázali. Budovu dostali do rukou a ještě za války, v roce 1943, v synagoze zřídili městské muzeum a byly z ní odstraněny všechny prvky připomínající židovství. Dnes synagogu vlastní Československá církev husitská a dodnes slouží ke kulturním účelům.⁷⁸ (obr. 9)

⁷⁷ Informace byly získány z rozhovoru s panem Václavem Bednářem.

⁷⁸ KLENOVSKÝ, J., *Židovské památky Moravy a Slezska*, str. 97.

5 HŘBITOVY V HRANICÍCH A OKOLÍ

Dnes se v Hranicích nacházejí tři hřbitovy, které ale byly v minulosti různě přemísťovány a měněny. Jedná se o městský hřbitov, který je největší a k pohřbívání zesnulých se používá dodnes. Potom hřbitov u Kostelíčka, kde se dnes pohřbívá velmi výjimečně a židovský hřbitov, který k pohřbívání dnes už neslouží.

Ve středověku bylo zvykem pohřbívat zesnulé v kostele či v těsné blízkosti okolo něj. Tak byli zesnulí blízko místa, kde dostali svou víru a jejich blízcí se za ně při vstupu do kostela měli modlit, protože církev je přece společenství živých i mrtvých.

5.1 Starý městský hřbitov

Ani Hranice nebyly výjimkou při zřizování svých hřbitovů. Hlavní městský krhov⁷⁹ se nacházel okolo původního farního kostela sv. Jana Křtitele na dnešním Školním náměstí. Kvůli nedostatku místa a špatnému technickému stavu však musel být kostel zrušen a nový chrám dostal čestné místo na náměstí (dnes náměstí TGM). Do krypty nového kostela bylo pohřbeno několik majetných měšťanů, ale stále se pohřbívalo hlavně na starém hřbitově. Přišlo však nařízení Marie Terezie a Josefa II., podle kterého se hřbitovy nesměly zřizovat v obydlených oblastech a musely mít určité parametry. A tak musel být hřbitov u starého kostela zrušen. I když se většina náhrobních kamenů rozprodala jako stavební materiál nebo byly zničeny, několik náhrobků se podařilo zachránit. Čtyři byly převezeny na místo nového hřbitova a zazděny do hřbitovní zdi a jeden byl zazděn do zdi školy, která se na tom místě postavila.⁸⁰

5.2 Hřbitov Jednoty bratrské

První členové Jednoty bratrské na hranicko přišli už koncem 15. století. Nejdříve jim jako modlitebna sloužil hranický Kostelíček, později si zřídili svůj sbor u říčky Veličky. Vlastní hřbitov ale neměli, a tak nadále pohřbívali u Kostelíčka. Společenství bratří se velmi rychle rozrůstalo a už v polovině 16. století si Jednota koupila pozemek u říčky Ludiny, kde si zřídila vlastní hřbitov. K němu byla postupně přikupována další a další půda.

⁷⁹ z něm. Kirchhof

⁸⁰ Srov. GALLAŠ, J. H. A., SCHOLZ, L., *Památky města Hranic*, str. 100.

Na konci 16. století byli bratři osvobozeni od placení daní a byla jim přiznána privilegia, aby mohli konat své bohoslužby a všechny úkony s tím spojené. To všechno zařídila paní Anna Kropáčovna z Nevědomí,⁸¹ velká příznivkyně Jednoty bratrské.

Mnoho horlivých členů své majetky odkázalo bratrskému sboru a tak se jeho bohatství velmi rychle navyšovalo nejen o půdu, ale i o nemovitosti. A z odkázané půdy se zvětšoval i hřbitov. Když ale na počátku 17. století přehnala veliká povodeň, která poničila část hřbitova, rozhodl se bratrský farář posunout hřbitov více na východ, do kopce, dál od říčky Ludiny, která údolíčkem pod městem protéká.

Po bitvě na Bílé hoře se sborům Jednoty začal zabavovat majetek. Na Hranicku tato konfiskace proběhla v roce 1624 a rozsáhlý bratrský majetek připadl katolické faře. Tak se i hřbitov Jednoty bratrské stal majetkem katolické církve.

5.3 Městský hřbitov

O technický stav hřbitova však po odchodu bratří z okolí nikdo výrazně nepečoval. Hřbitov chátral a přes rozpadlou zídku se tam dostávala zvěř. Došlo to až tak daleko, že bylo z vyšších míst přikázáno hřbitov opravit. To přišlo na řadu až v roce 1869, kdy se úkolu zhostilo město. Byla opravena zídka, zřízena studna a celý hřbitov byl rozšiřován. K jednomu z největších rozšíření došlo za 1. světové války, kdy byla v Hranicích zřízena vojenská nemocnice pro celou východní frontu. Proto všichni padlí z Ruska a také vojáci, kteří zemřeli při převozu či v nemocnici, měli být pohřbeni na hranickém hřbitově. Pro množství zesnulých to ale nebylo možné a tak se v září 1914 městský hřbitov rozšířil o hřbitov vojenský. Ten však byl v roce 1937 zrušen a na jeho místě bylo postaveno vojenské mauzoleum, (obr. 10) do kterého byly uloženy ostatky všech 1487 vojáků ležících na městském, drahotušském a židovském hřbitově. Na stavbě se tyčí mohutný lev, který hlídá spánek padlých. Tato socha byla původně vylita pro olomoucký hřbitov, ale kvůli kazu na spodní čelisti zvířete ji Olomouc odmítla. Lev byl pak se slevou prodán Hranicím a umístěn na památník. Za mauzoleem se tyčí pomník, který sem byl postaven jako připomínka na oběti Poláků v 1. světové válce. (obr. 11) Postavili ho v roce 1915 polští uprchlíci, mezi kterými byli i rodiče pozdějšího papeže Jana Pavla II.

⁸¹ Anna Kropáčovna z Nevědomí zdělila panství po svém otci, který neměl mužského dědice. Po svatbě s Janem z Kunovic spravovali panství společně až do roku 1579.

Nedaleko od mauzolea pak byly za 2. světové války pochovávány německé válečné oběti, vojáci wehrmachtu. Jejich hrob je ale neoznačený a velice zchátralý.⁸²

Na bývalém vojenském hřbitově bylo pak roku 1937 zřízeno místo pro urny, tzv. urnový háj.

Jako připomínka starých dob stojí na hřbitově torzo kamenného kříže, díla Františka Galaše z roku 1791. (Byla to jeho poslední zakázka před smrtí a pod tímto svým dílem se také nechal pohřbít.⁸³ Nový kříž je umístěn při vstupu na hřbitov a pochází z 19. století.

Správu celého hřbitova měl na starosti majitel hřbitovního zahradnictví pan J. Bureš. (dok. 5) Až v roce 1961 správu hřbitova převzala komunální služba, která ale byla v roce 1989 zrušena a nahradila ji organizace EKOLTES. Ta má úkol údržby hřbitova v rukou dodnes.

Dnes je městský hřbitov rozdělen do 12 částí, označovaných římskými číslicemi. Třináctá „část“ je okolo obvodové zdi, kam byly pochovávány významné hranické osobnosti. Pro ilustraci uvádím jen některé z nich:

Jiří Brdečka (1917 – 1982) působil jako spisovatel a scénárista, spolupracoval s Janem Werichem. Jeho asi nejznámější dílo je film Limonádový Joe.

ThDr. Otakar Balcar (1907 – 1983) byl docentem na Teologické fakultě v Olomouci, v důchodu se přestěhoval do Hranic, kde vyučoval náboženství a ke konci života mu bylo uděleno čestné občanství.

František Čajka (1890 – 1945) byl starosta města, který po vzniku Protektorátu opustil své místo a působil v protinacistické organizaci. Za to byl zatčen a v koncentračním táboře Mauthausen umučen.

Josef Heřman Agapit Gallaš (1756 – 1840) byl lékař, malíř a spisovatel, podle vůle otce se však měl stát knězem. Studia v Olomouci nedokončil a odjel do Vídně studovat malířství. Vrátil se do Hranic, kde zřídil knihovnu, vyučoval děti kresbě, maloval, napsal dějiny města. V jeho domě byla zřízena nemocnice.

ThDr. Alfons Glos (1892 – 1970) byl profesorem náboženství na hranickém gymnáziu. Za výstupy proti nacismu byl rok vězněn v koncentračních táborech, po svém návratu do Hranic tvrdě vystupoval proti porušování lidských práv a dne 8. 5. 1945 celebroid slavnostní mši svatou při příležitosti osvobození republiky.

František Šromota (1853 – 1912) byl prvním českým starostou Hranic, který měl kandidovat proti T. G. Masarykovi. Kandidaturu ale těsně před volbami odvolal.

⁸² BEDNÁŘ, V., ČERNÝ, M., LAPÁČEK, J., MARADA, M., *Hřbitovy v Hranicích a Drahotuších*, str.7-28.

⁸³ GALLAŠ, J. H. A. , SCHOLZ, L., *Památky města Hranic*, str. 100.

Přispěl k rozvoji Hranic, zařídil stavbu kamenného mostu přes řeku Bečvu a na levé straně jejího toku zřídil městský park, který je na tomto místě dodnes. Dále se zasloužil o veřejné osvětlení v ulicích a založil se o české gymnázium v oblasti.

5.4 Hřbitov u Kostelíčka

Když Kostelíček sloužil pro potřeby Jednoty bratrské, pohřbívali na hřbitov okolo něj své mrtvé pouze bratři. Po rekatolizaci však toto posvátné místo padlo opět do rukou katolické církve a Kostelíček se stal kostelem pro nedaleké obce Zbrašov, Hluzov a Černotín. A tak i hřbitov sloužil těmto vesnicím a obyvatelé Hranic se sem směli pohřbívat jen velmi výjimečně a na zvláštní povolení. Když byl ale v Černotíně vystavěn nový kostel, Kostelíček se stal hranickým filiálním kostelem.

Na hlavním kříži na hřbitově je ukřižovaný Ježíš a vedle něj stojí Panna Maria a sv. Jan. Dílo pochází z roku 1748.

Z osobností, které na tomto pietním místě našly poslední odpočinek, bych vybrala tyto:

Vojtěch Bartovský (1876 – 1910) byl učitel, který publikoval a napsal dějepisné knihy o Hranicích a okolí.

Josef Chromý (1869 – 1943) byl starostou na Zbrašově a v roce 1913 spolu s bratrem Vincencem (1874 – 1926), který také leží na tomto hřbitově, objevil zbrašovské aragonitové jeskyně. Ty jsou dnes známé po celé střední Evropě a mnoho lidí se sem jezdí léčit se srdečními nemocemi a nemocemi pohybového aparátu. Pohřbená je zde také dcera Josefa Chromého, Ludmila Steinerová (1904 – 1980). Ta se také podílela na objevování a zpřístupňování jeskyň pro veřejnost a sbírala veškerou dokumentaci, která však byla chybou úředníků zničena.

Antonín Kunz (1859 – 1910), majitel první firmy na vodovody a pumpy v Hranicích. Cestoval, aby zdokonalil svou technologii a své stroje pak prodával po celé Evropě a dokonce také až do Egypta, Turecka či Sýrie. Dodnes stojí v Hranicích Kunzova nádherná vila a nedaleko města, u vesničky Hrabůvka, je malý Kunzův hrádek v neogotickém stylu.

Prokop Zapletal (1860 – 1920) vlastnil v Hranicích tiskárnu a vydával vlastenecké týdeníky, které do jisté míry pomohly získat Hranice z rukou německé menšiny zpět do rukou české většiny.

Libor Scholz (1835 – 1881) byl kaplanem a kooperátorem a v Hranicích založil první peněžní ústav v oblasti s názvem Občanská záložna.⁸⁴ Tento duchovní byl ale činný i v literární oblasti. S využitím Gallašových poznámek napsal knihu „Památky města Hranic“. Ta měla být vytištěna v tiskárně, kterou prý Scholz převzal právě od Gallaše. Tato tiskárna měla snad existovat už na konci 15. století a sloužit k vydávání knih Jednoty bratrské. Informace o tiskárně však nejsou historicky podloženy, píše o nich jen Scholz. První knihtisk je v Hranicích doložen až v roce 1814.⁸⁵

5.5 Židovský hřbitov

Přesné datum, kdy byl židovský hřbitov založen, neznáme. Logicky lze ale odvodit, že musel vzniknout někdy na počátku 17. století, protože první židé se do města přistěhovali v roce 1611. Prvním židovským občanem Hranic byl žid jménem Josef a jeho rodina. Další rodiny se sem stěhovaly v následujících letech a když se majitelem hranického panství stal kardinál Dietrichstein, potvrdil židům privilegium držby domů. O několik málo let později počet rodin stoupl nad deset a židé si směli zřídit svou židovskou obec, školu, synagogu i hřbitov. Pro ten bylo vybráno místo u Mlýnského potoka, říčky, která se dnes nazývá Ludina. Hřbitov tedy pravděpodobně vznikl okolo roku 1635. První zmínku o něm totiž nacházíme v listině vydané roku 1637 Maximiliánem, který zdědil panství po své strýci kardinálovi z Dietrichsteina. A v době vydání listiny se hřbitov již nějakou dobu používal. Nejstarší náhrobek, který se na hranickém hřbitově dochoval, pochází z roku 1684/85 a patří Jeklu Fajtlovi a jeho manželce Chaně.

Tento hřbitov byl jediný židovský v okolí a tak zde našli místo svého posledního odpočinku nejen hraničtí židé, ale také jejich souvěrci z dalekého okolí.

Podle židovské tradice je hřbitov místo, které se má navštěvovat jen za účelem modlitby za zemřelého, a proto nebyl upravován. To začalo až v 19. století, kdy byla kolem tohoto pietního místa zbudována zeď a také byly hroby rozděleny do částí, jako například jen pro děti či pro vojáky.

Hřbitov však byl mnohokrát ve své historii trnem v oku místním obyvatelům. První žádost o jeho zrušení byla zaznamenána v roce 1922, kdy starosta žádal o zrušení kvůli nevyhovujícím hygienickým předpisům. Žádost však byla bez vyřízení odložena. Druhé zničení hřbitova hrozilo za druhé světové války, k němu však kvůli prohře Německa

⁸⁴ Srov. BEDNÁŘ, V., ČERNÝ, M., LAPÁČEK, J., MARADA, M., *Hřbitovy v Hranicích a Drahotuších*, str. 15-105.

⁸⁵ Srov. INDRA, B., *Hraničtí knihtiskaři, Záhorská kronika XV*, 1932, str. 8, 9.

nedošlo. Osudným však místu byl nezáměr kvůli nedostatku finančních prostředků po válce. Hřbitov chátral a stal se také cílem výtržníků, kteří ho ničili. Město poté chtělo pietní místo proměnit v park. S tím také začalo, zasáhl však Památkový ústav v Olomouci a práce byly v roce 1989 zastaveny. Po revoluci bylo rozhodnuto hřbitov znovu obnovit a tak se i stalo. Po čtyřech letech těžké a hlavně nákladné činnosti byl židovský hřbitov slavnostně otevřen. (obr. 12)

Dnes se na hřbitově nachází 650 náhrobků, (obr. 13) i když na mnohých z nich se už podepsal zub času. Mnoho z nich je totiž z pískovce, ty jsou nejpoškozenější, ale později se začaly dělat mramorové a žulové, které jsou trvanlivější. Náhrobky nejsou okatě zdobený, převažují rostlinné nebo geometrické tvary. Většina nápisů je v hebrejštině, ale od poloviny 19. století se zřídka objevuje i podnadpis v němčině, ve 20. století dokonce i v češtině.⁸⁶

5.6 Drahotušský hřbitov

Stejně tak jako v Hranicích, i v Drahotuších se městský hřbitov rozkládal okolo farního kostela na dnešním náměstí. Pod správu drahotušské farnosti však spadaly mnohé obce v okolí⁸⁷, a tak byla plocha hřbitova nedostačující. Rozhodlo se tedy o nákupu nového místa za obcí, ten se uskutečnil v roce 1690 a ještě v tom roce byl hřbitov vysvěcen. Přesto se ještě skoro 100 let pohřbívalo na obou pietních místech.

V roce 1732 byla na novém hřbitově postavena nová kaple zasvěcená sv. Anně, na kterou se ve veřejné sbírce složili farníci. Jedná se o kapli s kruhovou lodí, ke které je připojen pravoúhlý presbytář. O rok později byl zakoupen oltář a zvon a kaple byla na svátek sv. Anny, dne 26. července 1734, vysvěcena. Rok po vysvěcení byly do kaple přidány varhany, které zakoupil zdejší dobrodinec. Další kaple byla postavena u farního kostela, byla to kaple sv. Josefa, při které byla postavena také malá kostnice.⁸⁸

Hřbitovní zeď byla okolo nového hřbitova vystavěna až v roce 1800 a ze stejného roku pochází také křížová cesta, jejíž kapličky jsou zasazeny do hřbitovní zdi.

Už na konci 19. století nepostačovalo ani místo na novém hřbitově a tak musel být rozšířen. Do této nové části byl zasazen kamenný kříž, darovaný místními dobrodinci, u kterého se lidé při různých příležitostech scházeli. Výzdoba pietního místa pokračovala i na počátku 20. století, kdy byly u brány postaveny sochy sv. Anny a sv. Františka z Assisi.

⁸⁶ Srov. BEDNÁŘ, V., ČERNÝ, M., LAPÁČEK, J., MARADA, M., *Hřbitovy v Hranicích a Drahotuších*, str. 107-119.

⁸⁷ Jedná se o vsi Hrabůvka, Velká, Slavíč, Jezernice, Podhoří, Uhřínov a Středolesí.

⁸⁸ Drahotuše – Historie a přítomnost, str. 197.

Jako každý hřbitov, i ten drahotušský je členěn do několika oddílů. Zde jich je sedm: dvě pro dospělé křesťany, jeden pro děti, pro nepokřtěné děti, skupina pro lidi bez vyznání či jiného vyznání, rodinné hroby a u zdi bylo místo pro sebevrahy.

Zajímavostí je, že se o zdejší hřbitov staral tzv. hřbitovní výbor (dok. 6), ustanovený jen pro tuto činnost. Měl obvykle 15 členů, kteří měli různé funkce a byli do těchto funkcí voleni. Mohli to být jen věřící z římskokatolické církve z celé oblasti a členem byl také zástupce duchovenstva. Výbor měl funkční dobu tři roky a musel být schválen i politickou správou, která měla i za úkol dohlížet na vykonávání povinností. Činnost hřbitovního výboru byla ukončena na začátku roku 1957, kdy správu nad hřbitovem převzal národní výbor. Dnes se o celý areál hřbitova stará, stejně jako v Hranicích, firma EKOLTES a z původních sedmi skupin je dnes hřbitov rozdělen pouze do čtyř a k těm byl v roce 2000 založen ještě urnový háj.

Celý areál hřbitova v čele s kaplí svaté Anny je ukázkou barokní architektury a v roce 2000 byl prohlášen za chráněnou kulturní památku.

Z významných osobností, které našly místo svého posledního odpočinku na drahotušském hřbitově bych uvedla například Jana Procházku (1847-1931). Ten byl dlouholetým starostou obce a za dobu, kdy byl ve funkci, se udály veliké změny jako přestavba náměstí, zavedení železnice, zřízení četnické stanice, stavba nové budovy školy, atd. Byl také předsedou hasičů a předsedou výboru římskokatolické církve. Za tuto funkci, ve které byl velkým pomocníkem církve dostal dokonce od papeže vyznamenání.

Msgr. ThDr. František Přikryl (1857-1939) působil v obci jako farář, ale pracoval také jako archeolog a sběratel lidové slovesnosti. Své výsledky publikoval v časopise Záhorská kronika, který také sám založil.⁸⁹

⁸⁹ Srov. BEDNÁŘ, V., ČERNÝ, M., LAPÁČEK, J., MARADA, M., *Hřbitovy v Hranicích a Drahotuších*, str. 121-136.

6 OKOLNÍ FARNOSTI

6.1 Drahotuše

6.1.1 Historie

O založení této obce neexistují žádné písemné prameny. Je ale potvrzeno, že zde vesnička existovala už v 11. století a na zdejší dřevěné tvrzi Drahotuš vládl rod Horeckých. Právě podle této pevnosti, která byla ve 13. století přebudována na kamenný hrad v raně gotickém slohu, dostala vesnice svůj název. První zmínka v písemných pramenech pochází z 13. století, kdy byla dědina v roce 1241 vypálena při vpádu Mongolů,⁹⁰ ale vzmožila se a v roce 1408 byla povýšena na město. Od roku 1976 se ale Drahotuše staly součástí Hranic, dnes jsou jejich městskou částí.

Ani o založení církevní obce v Drahotuších nejsou žádné písemné prameny. Na místě kostela stála v době sv. Cyrila a Metoděje pravděpodobně pohanská svatyně. V době christianizace byla tato svatyně posvěcena na kostel, zasvěcený Nanebevzetí Matky Boží. Ve 12. století byla k malému kostelíku přistavěna věž a ten byl poté zasvěcen sv. Vavřinci. Roku 1535 přibyla druhá věž a později ještě boční kaple.⁹¹ Jména farářů ani záznamy o životě církevní obce až do 14. století se nedochovaly. (dok. 7) Už v 15. století však byly Drahotuše obsazeny nekatolíky, kteří zde přebývali od roku 1430. Po odchodu nekatolíků ale byla farnost velmi chudá, protože panstvo zabralo všechny farní pozemky a požadovalo desátky. A i když byly tyto praktiky na počátku 16. století zakázány Vilémem z Pernštejna, příkaz byl často porušován. Změny se farnost dočkala až na konci 16. století, kdy jí byly navraceny pozemky a také poddaní museli odvádět desátky a katolického faráře si tak vydržovat. V této době se také začínají na Moravu dostávat myšlenky Martina Luthera a luteráni si v oblasti vytvořili početní převahu. Také obecní kronikáři s nimi sympatizovali, proto máme mnoho podrobných údajů o dění ve vsi.⁹²

Také Jednota bratrská měla v Drahotuších své zastoupení a vlastnila zde budovu sboru a na starosti měla i školu, která byla založena roku 1590. Podobně jako bratři v Hranicích i drahotušští členové Jednoty dostali privilegia od hranických pánů Zdeňka Žampacha a jeho manželky Anny Marie Kunovské.⁹³ Jednota bratrská si zde vytvořila silné

⁹⁰ Srov. JANDOVÁ, N., KOSKOVÁ, R., *Vesnice na Hranicku*, str.24.

⁹¹ Srov. MUSIOL, V., *Soudní okres hranický*, str. 186.

⁹² Drahotuše – Historie a přítomnost, str. 189.

⁹³ Srov. INDRA, B., *Paměti drahotušských kronikářů 1571-1911*, str. 8-10.

místo a převzala v obci otěže. Obsadila nejen školu, ale i kostel, kde kázali bratrští kněží.⁹⁴ V 17. století se ale majitelem panství stal Václav Mol z Modřelic, který byl stoupencem luteránství a toto vyznání v oblasti opět získalo převahu. Pán z Modřelic dokonce po bitvě na Bílé hoře požádal o povolení, aby mohl zůstat věrný svému náboženství, což bylo samozřejmě zamítnuto.⁹⁵

Na počátku 17. století, v roce 1602, byly Drahotuše přifařeny k Hranicím. Ves tak neměla vlastního duchovního a farnost byla zpravována hranickým knězem, v té době Blažkem Borovským.⁹⁶ Od roku 1603 byli v nekatolických Drahotuších dva katolíci, kteří konvertovali od Českých bratří, byli ale v roce 1616 vypuzeni českobratrským knězem, který byl ve svém úřadu až do roku 1622. Nařízení pána Zdeňka Žampacha z Potentštejna o přifaření Drahotuš k Hranicím se ale dalšímu majiteli panství, Karlu Pergarovi z Pergu, zdálo nesmyslné a tak roku 1609 byly Drahotuše opět osamostatněny a mohly mít vlastního kněze. Na základě tohoto povolení se vesnice v okolí Drahotuš také osamostatnily a měly vlastní kněze, ale později došlo k jejich opětovnému přifaření vesniček zpět k Drahotuším.⁹⁷ Tento stav trvá dodnes.

Po bitvě na Bílé hoře se někteří Čeští bratři z Drahotuš odstěhovali a přesídlili na Slovensko. Po několika letech je následovali i ostatní, kteří byli přinuceni ke katolictví, ale svou pravou víru už nechtěli dál skrývat. V té době byly z českých zemí vypovězeni všichni nekatoličtí kněží, ale do r. 1644 byla fara neobsazena kvůli nedostatku kněží.

Vesnici pak dostal pod správu kardinál Dietrichstein, který v té době vlastnil i Hranice. Stejně jako Hranicím, i Drahotuším byla v roce 1622 odňata veškerá privilegia, protože se obyvatelé a dokonce i úředníci účastnili rebelií. Zpět je obce dostaly až v roce 1629.

6.1.2 Kostel

Dnešní kostel sv. Vavřince (obr. 14) stojí na místě původního kamenného kostela, o kterém je ale zmínka až z roku 1535 a to, že k němu byla dobudována kamenná věž.⁹⁸ Starý kostel byl v roce 1784 zbořen a na jeho místě byl vybudován v letech 1784 – 1787 pod vedením faráře Ondřeje Kellnera kostel nový. Majitel panství dodával materiál

⁹⁴ ŽŮREK, K., *Drahotuše město*, str. 9.

⁹⁵ Drahotuše – Historie a přítomnost, str. 190.

⁹⁶ Srov. INDRA, B., *Paměti drahotušských kronikářů 1571-1911*, str. 29.

⁹⁷ Drahotuše – Historie a přítomnost, str. 189.

⁹⁸ ŽŮREK, K., *Drahotuše město*, str. 8.

na stavbu za výrobní cenu a platil řemeslníky. Obyvatelé Drahotuš dodávali zadarmo ruční výrobky. Kostel byl slavnostně vysvěcen 19. června 1810.

Kostel je barokní jednolodní stavba. Na čelní straně kostela stojí původní čtyřboká věž z roku 1535, na které je nad vchodem plastika Panny Marie s Ježíškem z roku 1955. Tento výjev se nachází mezi dvěma okny, z nichž jedno vpouští světlo do předsíně a druhé do zvonice, ve které je v dnešní době šest zvonů. Čtyři z nich byly zakoupeny v roce 1923 a dva pochází ještě z předválečné doby.

Lod' kostela je širší než věž a je zakončena zúženým presbytářem, ze kterého vybíhají dvě kaple. Nad presbytářem se také tyčí malá věž zakončená křížem. Poslední vnější úpravy kostela proběhly v 70. a 80. letech 20. století.

Za vstupem do kostela se pod věží nachází malá předsíň, která v dřívějších dobách sloužila pro nejchudší vrstvy obyvatel. Ti zde mohli najít střechu nad hlavou a movitější lidé jim sem při nedělních bohoslužbách nosili jídlo či malou finanční výpomoc. V době stavby kostela se v této předsíni konaly i mše.

Vstup do lodi je dnes zabezpečen mříží. Po překonání této překážky se však člověku naskytne malebný pohled. Nad hlavou se tyčí hudební kruchta, na které se nacházejí varhany a která stojí na dvou sloupech. Ty v kostele poprvé zazněly v roce 1806 a v roce 2000 se dočkaly generální opravy. Pod kruchtou stojí dvě zpovědnice po každé straně, jedna je stará, dubová a druhá nová, která byla do kostela zakoupena v roce 2008.

Hlavní loď je zakončena půlkruhovou apsidou, ve které stojí hlavní oltář. (obr. 15) Ten je z kararského mramoru a do kostela byl přidán v roce 1893. Kolem tabernáku jsou dva bílí klečící andělé. Dominantou oltáře je obraz sv. Vavřince. Nad ním jsou sádrové sochy sv. Trojice, kolem níž poletují barokní andělíčky. Okolo obrazu se nachází dva mramorové sloupy, vedle kterých stojí sádrové sochy sv. Petra a Pavla s jejich hlavními atributy, klíči a mečem.

V apsidě jsou z obou stran boční kaple. Jedna dnes slouží jako sakristie, ale původně to byla kaple sv. Trojice. Druhá kaple byla v roce 1946 zasvěcena Panně Marii Lurdské. V minulých letech byl do této kaple zbudován samostatný vchod a je zpřístupněna veřejnosti. Nad oběma kaplemi se nachází oratoř, která je s presbytářem spojena půlkruhovým oknem. Na rozhraní presbytáře a lodi se nachází mramorová kazatelna a křtitelnice, nad kterou jsou sochy Ježíše Krista a Jana Křtitele při aktu Ježíšova křtu.

Křtitelnice je vyzděná a má zdobené měděné víko.⁹⁹ Podobné bylo i ve starém kostele a to se dnes nachází ve vídeňském muzeu.

V lodi stojí dva jednoduše zdobené boční oltáře. Po levé straně je oltář sv. Valentina, (obr. 16) na kterém stojí sochy sv. Václava a sv. Vojtěcha. Všichni tito tři světci zemřeli mučednickou smrtí a Václav s Vojtěchem jsou patrony naší vlasti. Druhý oltář je zasvěcen Panně Marii Sedmibolestné (obr. 17) a zdobí ho sochy sv. Anežky České a sv. Ludmily. Tyto dvě světice byly na oltář umístěny jistě z toho důvodu, že obě si prožily svá trápení a jistě dokáží pochopit bolest Matky Boží. Všechny čtyři sochy na bočních oltářích byly do kostela zakoupeny v roce 1948.

Klenba v lodi je podpírána třemi dvojicemi zapuštěných pilířů po obou stranách. Každý z těchto pilířů je zdoben kompositními hlavicemi. Mezi pilíři se nachází na každé straně tři jednoduchá okna bez vitráže. Celý kostel je svým stylem velmi podobný kostelu v Hranicích.

6.1.3 Jiné církve v Drahotuších

V Drahotuších ale není jen sídlo církve římskokatolické, sídlí zde i církve československá husitská a svědkové Jehovovi. CČS se v oblasti nachází až od roku 1920. V tomto roce, dne 11. dubna odpadlý římskokatolický farář Josef Stejskal začal v Drahotuších s agitací pro CČS a šířil štvavé řeči proti katolické církvi. Z toho pramenily neustálé nesváry mezi ním a katolickým knězem Františkem Přikrylem. 1. srpna tyto spory dosáhly vrcholu, když P. Stržínek sloužil bohoslužbu před katolickým kostelem. Přišlo se sem podívat mnoho lidí a Stržínek měl se svou agitační činností velký úspěch. Od katolické církve v té době odpadlo 500 lidí, 220 se ale později vrátilo. I když státní schválení dostalo toto náboženství v roce 1923, bohoslužby zde byly pravidelně slouženy od května 1921. Církevní obec v Drahotuších spravovala celý tehdejší hranický okres, ale protože to bylo hlavně časově náročné, byl v roce 1925 odfařen okres Lipník nad Bečvou, který je dodnes samostatný.¹⁰⁰

Husité si zde postavili i svoji modlitebnu, tzv. Husův sbor, (obr. 18) jehož stavba začala v r. 1934 a byla slavnostně otevřena o dva roky později, 12. července 1936.¹⁰¹

⁹⁹ Inventář fary a kostela, SokA Přerov, inv. č. 228, str. 2.

¹⁰⁰ Informace z drahotušské kroniky, díl I. – asi od r. 1889.

¹⁰¹ Srov. MUSIOL, V., Soudní okres hranický, str. 186, 187.

Dnes do Drahotuš jezdí sloužit mše dvakrát měsíčně pan farář Bobrovský z Hranic, který má pod správou ještě Lipník a Přerov.

Svůj sál Království zde mají svědkové Jehovovi, kteří sem jezdí z celého okolí Hranic. Jejich modlitebna je neokázalá nově upravená budova, namalovaná na žluto.

6.1.4 Spiritualita v Drahotuších

Dnes jsou Drahotuše místní částí Hranic a mají 1455 obyvatel. Drahotušská farnost spravuje dalších devět vesnic v okolí, jmenovitě jsou to Hrabůvka, Klokočí, Lhotka, Milenov, Radíkov, Rybáře, Středolesí a Velká. Tyto obce mají dohromady asi stejně obyvatel jako Drahotuše, spolu je to tedy necelých 3000 lidí. Podle drahotušského pana faráře P. Radomíra Šidleje však nedělní bohoslužby pravidelně navštěvuje jen 130 lidí. Je to velmi malé množství, lze ale předpokládat, že mnoho věřících z oblasti dojíždí do kostela do Hranic. Přesto toto číslo ukazuje, že stejně jako v Hranicích není mnoho věřících, kteří pravidelně navštěvují mše. Jedním z důvodů bude asi i to, že v oblasti byli dlouhou dobu nekatolíci a násilná rekatolizace mnoho lidí od náboženství odradila.

6.2 Ústí

6.2.1 O obci

Tato malebná vesnice ležící asi 7 km od Hranic v oblasti, která byla osídlena již ve středním paleolitu, tj. 200-40 tisíc let př. n. l.¹⁰² Ale v písemných pramenech je Ústí poprvé zmíněno teprve v protokolu o kelečské faře z roku 1492. Tam patřilo ještě dalších 21 vesniček v okolí. Další zmínka o Ústí je z roku 1548. Tehdejší pán Hranic Jan z Pernštýna musel vesnici prodat kvůli finančním potížím panu Václavu Haukvici z Biskupic.

6.2.2 Ústí a jeho spiritualita

Obec Kelč, pod jejíž patronát spadalo i Ústí, patřila pod děkanát Valašské Meziříčí až do roku 1787 a od následujícího roku byly zřízeny menší děkanáty. Kelč pak spolu s Ústím spadla pod děkanát soběchlebský. Velký náboženský vliv zde uplatňovalo olomoucké biskupství, od roku 1777 arcibiskupství, a možná i proto je dodnes celá oblast silně katolická. Ale velký vliv na to měli i kněží, kteří v Kelči působili. Za zmínku určitě stojí Leopold Prečan, který v Kelči a okolí působil v letech 1891 až 1893 a byl mezi lidmi velmi oblíbený. Později učil na Teologické fakultě v Olomouci a nakonec se stal olomouckým arcibiskupem. Vzpomínku si zaslouží také pan P. Augustin Machalka, který pocházel z Ústí. Tento významný rodák vstoupil v roce 1928 do řádů premonstrátů a nedlouho potom, v roce 1934 byl vysvěcen na kněze. Za druhé světové války byl vězněn ve třech koncentračních táborech, v Dachau, Buchenwaldu a Osvětimi, ze které se mu po dohodě s dozorcem podařilo uprchnout na vozíku s mrtvolami. Po válce se stal opatem premonstrátů v obci Nová Říše, ale už v roce 1950 byl ve vykonstruovaném komunistickém procesu odsouzen na 25 let vězení. Už v roce 1957 však byl na žádost rodiny propuštěn a po návratu z vězení žil v Radvanově na severu Čech. Zemřel v roce 1996 a jeho pohřbu se účastnilo mnoho biskupů a opatů nejen z Čech, ale i z Německa a mše na jeho pohřbu byla celebrována dvojjazyčně, latinsky a německy.¹⁰³

¹⁰² JANDOVÁ, N., KOSKOVÁ, R., *Vesnice na Hranicku*, str. 106.

¹⁰³ Ze vzpomínek pana Jana Dvořáčka st. a nejst.

6.2.3 Přifaření k Hranicím

Ústí bylo do roku 1908 přifařeno do Kelče. Bylo to proto, že až do roku 1858 nebyl přes řeku Bečvu most a lidé se přes řeku museli brodit. Často tak docházelo k utonutí. Další cesta do Hranic vedla přes Zbrašovský kopec, ale ta byla příliš dlouhá. A tak bylo pro věřící z Ústí lepší chodit do kostela do Kelče. Když byl přes Bečvu postaven most, lidé z Ústí začali na bohoslužby chodit do kostela do Hranic, protože cesta do Kelče byla, hlavně v zimě, velmi obtížná. Všechny náboženské úkony jako křty, pohřby či svatby se ale museli konat v Kelči. Proto obyvatelé Ústí velmi toužili po přifaření k Hranicím a také chtěli mít vlastní hřbitov. Po smrti kelečského faráře v roce 1907 se k tomu naskytla příležitost. Byly zaslány žádosti o odfaření a o hřbitov konzistoři do Olomouce a oběma žádostem bylo vyhověno. (dok. 8) Přifaření se oficiálně konalo 1. dubna 1908 (dok. 9) a hřbitov byl vysvěcen o dva měsíce dříve, na Hromnice, 2. února 1908. (dok. 10) Prvním pohřbeným byl pan Matouš Rušar. (dok. 11) Kříž na novém hřbitově nechal postavit Antonín Maňas, který také v roce 1922 financoval pomník, který byl postaven na památku vojákům padlým v první světové válce.¹⁰⁴

6.2.4 Dvě kapličky a nový kostel

V Ústí však byly jen dvě malé kapličky. Jedna z nich, malá kaplička zasvěcená Panně Marii na Manině,¹⁰⁵ ještě stojí. (obr. 19) Je to půlkruhová stavba, ve které stojí socha Panny Marie. (obr. 20) Vevnitř visí provaz od zvonu, kterým se zvoní umíráčkem při úmrtí někoho z obyvatelů Maniny. Rok jejího postavení není přesně zaznamenán, ale na mapě z roku 1819 je již zakreslená. V roce 1994 byla rekonstruována.

Druhá kaplička stála blízko návsi. Přesný rok jejího postavení také není znám, ale byla zakreslena již na mapě z roku 1764.¹⁰⁶ Když se však roku 1940 stavěla nová silnice směrem na vesnici Malhotice, kaplička stála stavbě v cestě. A i když ji měl pod správou památkový úřad, bylo povoleno její zboření pod podmínkou, že bude vystavěna kaple nová. Památkový úřad podal obci návrh, který byl přijat a podle něj byly vyhotoveny plány stavitelem V. Kopeckým z Hranic. Pro nový kostel bylo vybráno místo u Ústeckého potoka, kde byla zahrada Klementa Andrse. Ten svůj pozemek vyměnil za jiný, obecní. Stavba kostela začala na podzim 1940 a do konce roku byly vybetonovány základy

¹⁰⁴ Informace byly získány z kroniky obce Ústí.

¹⁰⁵ Horní část Ústí, původní název: Novosady, byly založeny roku 1707.

¹⁰⁶ TOLÁŠ, M., Duchovní správa, Ústí – historie a současnost, str. 122-127.

na 24 pilotech. V květnu následujícího roku se se stavbou pokračovalo a 18. 5. 1941 byl položen základní kámen, který posvětil hranický farář Antonín Bartošík. Stavělo se přes celou válku a díky všem milodarům byl kostel dokončen v srpnu 1947 a 31. srpna téhož roku vysvěcen a zasvěcen sv. Petru a Pavlovi. (obr. 21) Od tohoto roku jezdil hranický pan farář do Ústí sloužit bohoslužby každou druhou neděli. Záznam kroniky mluví o tom, že v obci není jiného náboženství než římsko-katolického. Od roku 1949 se mše v nové kapli konají už každou neděli.

Od vysvěcení kostel prošel mnohými změnami. Po II. vatikánském koncilu bylo odstraněno zábradlí mezi lodí a presbytářem a byl sem přidán obětní stůl. Kostel byl v roce 1990 rekonstruován. Opravovala se fasáda a střecha, na věž byl postaven nový kříž a v interiéru byla odstraněna kazatelna. Roku 1994 byly do kostela zakoupeny nové varhany, které přijel posvětit sám pan biskup Msgr. Josef Hrdlička.¹⁰⁷

Kostel je jednolodní stavba s jednou věží. Do kostela jsou dva vstupy, hlavní a vedlejší z věže. Nad vstupem je hudební chór s novými varhanami, který stojí na dvou sloupech. V lodi jsou tři vysoká špaletová okna na každé straně, bez vitráže. Výzdoba v lodi je jednoduchá, stojí zde dvě sochy, Ježíš Kristus a Panna Maria s Dítětem. Další výzdoba jsou jednoduché malby na stěnách připomínající bohoslužebné úkony jako např. kalich, beránek, misál, atd. Presbytář je od lodi oddělena vítězným obloukem a světlo do něj proudí dvěma rosetami bez vitráže. Na dřevěném oltáři stojí kříž, okolo kterého jsou čtyři sochy: Panna Maria, sv. Jan, Máří Magdaléna a Josef z Arimatie. Pod křížem se nachází ještě mandilion. Za oltářem je vstup do sakristie, ze které vedou schody na půdu.

Po povodních v roce 1997 se opět ukázala štedrost a víra ústeckých občanů. Voda v kostele dosáhla výše 1,6 m a veškeré vybavení bylo zničeno. Lidé si pak vše koupili z vlastních kapes a svépomocí si kostel opět opravili. S malými úpravami stojí kostel v této podobě dodnes.

Ústí vždy byla a dodnes je velmi silně katolická obec. Na počátku 20. století se jen 10 občanů hlásilo k církvi československé, ti patřili pod faru do Drahotuše a zbytek lidí se hlásilo k víře římsko-katolické. V té době (asi rok 1901) v Ústí žilo asi 442 lidí, dnes je to 540 obyvatel. Za zmínku také stojí, že z tak malé vesnice vzešlo od konce 19. století šest kněží, jmenovitě František Hradil, Bernardin Metoděj Nehyba, Jan Bagar, Gilbert Mánek, Augustin Antonín Machalka a Václav Kuchař.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Informace byly získány z kroniky obce Ústí.

¹⁰⁸ TOLÁŠ, M., Duchovní správa, *Ústí – historie a současnost*, str. 124131.

A dodnes se v Ústí dodržuje katolická tradice. Takovým malým důkazem je i to, že asi 24% obyvatel pravidelně navštěvuje nedělní bohoslužby. Toto číslo je nejvyšší z celého hranického děkanátu. A kostel se zaplní i při večerních středečních bohoslužbách.

6.3 Zbrašov a Teplice

Zbrašov patří pod hranickou farnost už od roku 1625. Přímo ve vesničce je malá kaplička zasvěcená nejsvatější Trojici, bohoslužby se zde ale nekonají. K těmto účelům slouží malá kaplička na kolonádě teplických lázní, (obr. 22) která je součástí lázeňského komplexu na břehu řeky Bečvy. O její výstavbě svědčí vytesaný letopočet nad vchodem, byla vystavěna roku 1775 (obr. 23) a okolo tohoto data jsou dva vinařské nože. To ukazuje na rod Dietrichsteinů, přesněji na Karla z Dietrichsteinu, který byl v té době pánem na Hranickém panství.

Kaple je vystavěna v barokním slohu, má loď čtvercového půdorysu a je zakončena půlkruhovou apsidou. Tu po bocích zdobí pilastry a samozřejmě zde stojí hlavní oltář. Na něm se nachází obraz sv. Peregrina, který namaloval F. A. Šebesta. Tento obraz je jediná malovaná výzdoba kapličky. Hlavní postava obrazu je sv. Peregrin, kterému anděl ošetřuje koleno a on při tom hledí na ukřižovaného Krista, ke kterému vztahuje ruku. Apsida pravděpodobně byla zdobena freskami, ty se ale nedochovaly a celá kaple je dnes vymalována pouze bíle. Nad jednoduše zdobenou lodí se nachází malá lucerna, ve které je zvon. Od něj visí dolů do lodi provaz, kterým se zvoní.¹⁰⁹

Kaple sloužila pro účely konání bohoslužeb až do roku 1968. Pak ale byla komunistickým režimem zavřena a konání mší se zde obnovilo až v roce 1990, po pádu komunismu. Dnes sem jezdí celebrovat hranický kněz každé pondělí pro lázeňské hosty a pro obyvatele Teplic a Zbrašova. Pokud se v lázních léčí kněz, mše se v kapli konají denně.¹¹⁰

¹⁰⁹ Srov. ZAPLETAL, F., Oltářní obraz Sebastiniho v Teplicích nad Bečvou, *Záhorská kronika XXI*, č. 1, 1938, str. 98-106.

¹¹⁰ Informace byly získány z rozhovoru s hranickým panem děkanem Jiřím Doleželem.

7 HRANICKÝ KOSTEL

7.1 Původní kostel sv. Jana Křtitele

Původní farní kostel, zasvěcený sv. Janu Křtiteli, stál naproti faře, na dnešním Školním náměstí. Pochází ze 13. století, kdy ho nechal postavit opat Chvalko, představený premonstrátského kláštera na Hradisku v Olomouci. Přesné datum jeho postavení není známo, s jistotou se však ví, že stál v roce 1276. V tom roce byla totiž poprvé použita lokace města a je pro něj použit název Alba Ecclesia, tj. Bílý Kostelec.

Jeho velikost i stavební styl byly velmi podobné Kostelíčku. Kostel měl obdélníkový půdorys a jeho rozměry byly jen 21*14 m a celková délka kostela byla 35 m. (obr. 24, 25) Měl také dvě věže, jedna sloužila jako malá sakristie a druhá stála naproti.¹¹¹

Stavba byla jednodušší a neměla klenutý strop, jen krov, který později držel na jednom trámu. V presbytáři se nacházela jen dvě malá okna, což způsobilo, že byl dost tmavý. Stál zde jeden velmi chudý černý oltář bez zdobení, na kterém byly sochy představující událost stětí sv. Jana Křtitele. V lodi se podobně jako v Kostelíčku nacházely dva boční oltáře, jeden zasvěcený sv. Kříži a druhý sv. Michaelovi archandělovi. V 17. století byly na straně oltáře sv. Kříže přistavěny tři další boční oltáře, jeden byl zasvěcen sv. Anně, vedle byl oltář umírajícího sv. Josefa a dále stál oltář sv. Jana Nepomuckého. Zajímavostí bylo, že na pravé straně kostela byly dvě pavlače nad sebou.

Okolo kostela byl původně hřbitov, ten byl ale později přenesen za městské zdi, na místo původního hřbitova Jednoty bratrské.

Kostel byl ale v 1. polovině 18. století velmi zchátralý. Protože nebyl klenutý, stavbu držely jen trámy, které už byly shnilé a tak se v chrámu nedaly sloužit bohoslužby. Ani velikost kostela nevyhovovala, i když o snaze jej rozšířit svědčí severní a západní předsíní a jižní kaple, které byly přistavěny později. Bylo proto potřeba vystavět nový kostel. Tehdejší farář P. J. J. Stržínek však neměl tolik prostředků a tak v dopisech žádal knížete Karla z Dietrichsteina o finanční pomoc. Žádost byla vyslyšena, ale na původním místě kostel stát nemohl. Farníků totiž přibývalo a bylo potřeba, aby byl kostel větší a to původní prostory nedovolovaly.¹¹²

¹¹¹ PLÁČEK, M., *Město Hranice do Bílé Hory*, str. 30, 31.

¹¹² Srov. GALLAŠ, J. H. A., SCHOLZ, L., *Památky města Hranic*, str. 81, 99-100.

7.2 Nový kostel Stětí sv. Jana Křtitele

Jako nejvhodnější místo pro stavbu nového farního kostela bylo vybráno náměstí a jako architekt byl vybrán F. A. Grimm. Samotná stavba trvala pod vedením stavitele Antonína Slováčka necelých 10 let a dne 16. října 1763 byla slavnostně vysvěcena knězem z nedalekého Lipníka V. O. Böhmem.¹¹³

Kostel je zasvěcen Stětí sv. Jana Křtitele a stojí na dnešním náměstí TGM. (obr. 26) Postaven byl v pozdním barokním slohu, v letech 1754 až 1763 a vysvěcen byl 24. června 1764 olomouckým biskupem Maxmiliánem hrabětem z Hamiltonu. Materiál na stavbu byl použit ze zříceniny hradu Svrčova.

Chrám je jednolodní stavba dlouhá 47 m, široká 18 m a vysoká 30 m v lodi a 24 m v presbytáři. Je orientovaná presbytářem na jih a vchodem na sever a má dvě věže. U vchodu je hranolovitá čtyřboká věž a v ní nalezneme čtyři zvony. Jeden z nich se nacházel v původním hranickém kostele, dnes už ale neexistuje, v první světové válce byl totiž zabaven a roztaven ve slévárnách. Nad presbytářem se nachází druhá menší věžička, má osmiboký půdorys a je zakončena makovicí a křížem. Světlo dovnitř vpouští osm románských oken a také v ní byl zvon se stejným osudem, jaký potkal zvon ze starého kostela.

Do chrámu vede jeden hlavní vchod, nad jehož portálem se nachází znak rodu Dietrichsteinů a dva vchody boční. Nad hlavním portálem se vyjímá vitrážové okno, které zobrazuje sv. Cecílii, patronku hudebníků. Nad oknem a plastickým znakem se pod střechou nenápadně krčí krásný tympanon.

Za vstupem do kostela se pod hudební kruchtou nachází chrámová předsíň podpíraná dvěma sloupy a na kruchtě si nesmíme nepovšimnout varhan pocházejících z roku 1767, které byly v nedávné době rekonstruovány.

Uprostřed chrámu se nachází krypta, (obr. 27) ve které byl v roce 1763 jako první pohřben dobrodinec chrámu J. K. Avrath. Po něm pak ještě několik významných měšťanů. Dnes je však krypta veřejnosti nepřístupná.

Lod' má velmi jednoduchou skladbu. U stropu se nacházejí dvě velká půlkruhová okna bez vitráží na každé straně, která do chrámu vpouští světlo.

Klenutí v apsidě je zakončeno polokopulí, kterou podpírají čtyři pilastry, sbíhající se do vrcholu klenby klenebními pásy. Klenební pásy tvoří také rozhraní lodi a apsidy. Ve zdech lodi je klenba podpírána mocnými zapuštěnými pilíři. Dva z nich vystupují

¹¹³ Hranice v této době patřily ještě pod lipenský děkanát, až později se děkanát Hranice osamostatnil.

do lodi v polovině její délky a dělí ji tak pomyslně na dvě části. Každý z těchto pilířů je zdoben šesti pilastry, jejichž kompositní hlavice vyčnívají. Tyto pilastry zdobí i pilíře mezi lodí a předsíní.

V každé „polovině“ chrámu se nacházejí dva boční oltáře, které mírně vystupují ven z hlavní lodi. Všechny čtyři jsou si velmi podobné, každý je zdoben hlavním obrazem, okolo kterého je pár sádrových soch a nadobrazem, který střeží barokní andělíci. V zadní části stavby se nacházejí oltáře zasvěcené sv. Janu Nepomuckému a sv. Františku z Pauly. Na oltáři sv. Jana Nepomuckého (obr. 28) se vypíná obraz tohoto světce zpovíajícího královnu Žofii a nad tímto výjevem na diváka z nadobrazu shlíží sv. Kateřina Sienská, jedna z patronek Evropy. Vedle hlavního obrazu stojí sochy sv. Floriána, patrona hasičů a sv. Karla Borromejského.

Naproti se nachází oltář sv. Františka z Pauly. (obr. 29) Hlavním obrazem na oltáři je výjev z Nového zákona, kde se Ježíš se modlí v Getsemanské zahradě a po bocích obrazu stojí naopak výjevy ze Starého zákona. Socha Abraháma, který obětuje syna Izáka a Mojžíš s hadem na kříži. Nadobraz vyjevuje kajícího se Davida a nalezneme zde ještě jeden obraz, který připomíná, komu je oltář zasvěcen, tedy sv. Františka z Pauly.

V přední části naproti sobě také stojí dva oltáře. Ten na straně křtitelnice patří sv. Josefovi. (obr. 30) Na obraze je zobrazen umírající světec spolu s Pannou Marií a Ježíšem. Okolo něj stojí sv. Ondřej a sv. Jan Evangelista. Na nadobraze se nám ukazuje sv. Michal., kolem kterého jsou sochy sv. Kateřiny a sv. Tekly. Na tomto oltáři se nacházely ve skleněné rakvi ostatky sv. Teodora,¹¹⁴ které sem byly přeneseny ze starého kostela v roce 1766. Ty však byly v roce 1994 ukradeny.

Posledním z bočních oltářů je oltář zasvěcený sv. Anně. (obr. 31) Ta se vyjímá na hlavním obraze spolu se svou dcerou Marií a malým Ježíškem. Kolem nich stojí v sádrové podobě sv. Josef a sv. Jáchym a nad nimi sv. Jiří bojuje s drakem v nadobraze. Okolo sv. Jiří sedí sv. Barbora a sv. Veronika. Velmi příhodně na tomto oltáři u sv. Anny nalezneme také sochu Panny Marie Lurdské, která sem byla umístěna v roce 1884.

Obrazy byly namalovány některým ze skupiny malířů, kteří měli na starosti výzdobu chrámu. Byli to umělci Jan Steiner, Jan Stern a Josef Pilz.

Hlavní oltář (obr. 32) je dřevěný a vedou k němu tři kamenné schůdky. Vedle zdobeného tabernáku stojí zde dvě sochy andělů, které jsou dnes bílé, původně však

¹¹⁴ sv. Teodor byl římským vojákem, ale nechtěl se účastnit pohanských bohoslužeb a zapálil jeden z římských pohanských chrámů. Zajali ho, mučili a nakonec hodili do žhavé pece, toto vyprávění e však s největší pravděpodobností jen vymyšlená pověst. viz. ATTWATER, D., *Slovník svatých*, str. 367.

byly zbarveny růžově a modře. Obraz připomínající stětí sv. Jana Křtitele je z roku 1762 a jeho autorem je malíř Jan Storn. Okolo obrazu jsou čtyři sloupy a za nimi pilastry zdobené zlacenými kompositními hlavicemi. Nad obrazem jsou sádrové sochy Boha Otce a Ducha svatého, kteří jsou obklopeni anděly. Nad oltářem stojí sochy sv. Petra, sv. Pavla, sv. Ambrože a sv. Augustina. Do presbytáře vpouštějí barevné světlo čtyři okna. Dvě z nich jsou vysoké, zdobené vitrážemi a zobrazující sv. Anežku Českou a sv. Jana Sarkandera. Nad nimi jsou dvě rozety, zdobené barevnou vitráží.¹¹⁵

Z presbytáře je po obou stranách vstup do bočních kaplí. Jedna slouží jako sakristie a druhá jako kaple. V té se nachází oltář Panny Marie Sedmibolestné se stejnojmenným obrazem, který sem byl přenesen ze starého kostela. Jeho autora sice neznáme, víme však, že obraz vznikl v roce 1658.¹¹⁶ Z obou bočních kaplí vedou schody do oratoří, které jsou s presbytářem propojeny půlkruhovým lunetovým oknem. V jedné z oratoří se nacházela knihovna, kterou v roce 1811 zřídil hranický starosta Josef Heřman Agapit Gallaš a která obsahovala přes 800 svazků.¹¹⁷ Dnes se nachází v hranickém muzeu.

Před presbytářem stojí ještě dvě menší kompozice. Na jedné straně je to kazatelna (obr. 33) připomínající kalich. Na spodní části jsou čtyři hlavy, které mají symbolicky připomínat evangelisty sv. Matouše, sv. Marka, sv. Lukáše a sv. Jana. Nad kazatelnou je malá stříška, na které sedí anděl držící kříž a desatero na kamenných deskách.

Naproti se nachází křtitelnice (obr. 34) s obrazem sv. Jana křtícího Ježíše. Nad křtitelnicí sedí anděl s kotvou a okolo něj jsou hlavy tří mudrců Kašpara, Melichara a Baltazara. V posledních letech probíhaly v hranickém několikrát velké rekonstrukce. V roce 1994, za působení pana faráře Crly, proběhla oprava varhan a za působení pana faráře Doležala se opravovala dlažba. 2. listopadu 2002 začala výměna dlažby v bočních kaplích a v presbytáři, který byl u té příležitosti prodloužen směrem do lodi. O dva roky později, 27. září 2004 začala výměna v lodi kostela a obě opravy trvaly šest týdnů a stály na 2 miliony Kč. V době oprav se bohoslužby konaly v lidovém domě, sídle hranické KDU-ČSL. Tato moderní dlažba je již třetí podlahovou krytinou v kostele. Původní dlažba, která zde byla položena při stavbě chrámu byla totiž vyměněna v roce 1871.¹¹⁸

Farní kostel sv. Jana Křtitele je největším a nejnavštěvovanějším chrámem v okolí. Mše se zde konají denně a v neděli dokonce tři. Na všech je velická účast, bohoslužeb se účastní na 770 věřících. Jezdí sem také mnoho lidí z okolních vesnic, protože sami mají

¹¹⁵ GALLAŠ, J. H. A., *Budovy kultové*, SokA Přerov, inv. č. 42.

¹¹⁶ GALLAŠ, J. H. A., SCHOLZ, L., *Památky města Hranic*, str. 81 – 87.

¹¹⁷ Srov. INDRA, B., Josef Heřman Agapit Gallaš, *Záhorská kronika XIV*, 1931, č. 1., str. 53.

¹¹⁸ Kostelní opravy, SokA Přerov, inv. č. 231.

většinou jen malé kaple. Hranický chrám je kotvou všech věřících z okolí. A věřící, ale také návštěvníci města velmi kladně hodnotí nezvyklou zkušenost, že kostel je otevřen celodenně a velmi často zde dlí na návštěvě eucharistického Krista někdo z věřících.

8 KOSTELÍČEK NAROZENÍ PANNY MARIE

8.1 Historie Kostelíčka

K Hranicím patří také část zvaná Paseky. Zde pod Hluzovským kopcem leží Kostelíček Narození Panny Marie. (obr. 35) O hranickém Kostelíčku jsou písemné zmínky až od 15. století, ale podle mnohých ukazatelů, jako jsou i archeologické nálezy, je stavba mnohem starší. Původně to pravděpodobně byl dřevěný kostelík asi ze 12. století, postavený za působení mnicha Jurika, který měl podle pověsti založit město Hranice. A tento malý kostelík měl sloužit s největší pravděpodobností jako kupecký kostel na cestě na Valašské Meziříčí.¹¹⁹

V roce 1595 byl dřevěný kostelík přestavěn na kamennou stavbu. Toto datum víme s jistotou, je totiž vytesáno do kamene nad hlavním oltářem. S prvními zmínkami o Kostelíčku souvisí i zmínky o hřbitovu. Ten zbudovali členové Jednoty bratrské, ale nevyužívali jej dlouho. Založili si totiž vlastní hřbitov u říčky Ludiny, který dnes slouží jako městský hřbitov.

V době rekatolizace, která i na Hranicku probíhala velmi bouřlivě, se správa Kostelíčka dostala opět do rukou katolické církve. A pro utužení křesťanství se u Kostelíčka konaly poutě k Panně Marii Hranické,¹²⁰ (obr. 36) ke které měli lidé velkou úctu. Tento mariánský kult se zde pevně zakořenil v průběhu 17. a 18. století. Lidé sem chodili orodovat za své nemocné, hlavně děti, které se opravdu velmi často na přímlovu Matky Boží uzdravily.¹²¹ Tento zvyk však zanikl po nástupu císaře Josefa II., který náboženské poutě zakázal a kult Panny Marie Hranické tak zanikl. Socha Panny Marie se dnes nachází v muzeu v Přerově.

Přesto se zde náboženský provoz nezastavil, protože okolní farnosti jako Zbrašov, Černotín a Hluzov neměly své vlastní kostely a farníci chodili přes kopec na mše ke Kostelíčku. Tito věřící také přispívali na opravy kostelíka. Změna nastala až na konci 19. století, kdy byl v Černotíně postaven farní kostel.¹²² Ctitelé tohoto poutního místa ale

¹¹⁹ Srov. BEDNÁŘ, V., ČERNÝ, M., LAPÁČEK, J., MARADA, M., *Hřbitovy v Hranicích a Drahotuších*, str. 79.

¹²⁰ Panna Maria Hranická je zázračná gotická socha, která vznikla asi v 80. letech 15. století.

¹²¹ Srov. V. BARTOVSKÝ, *Vlastivěda moravská - Hranický okres*, str. 110.

¹²² Ještě před tím, než se Černotín odřadil, byla zde postavena kaple sv. Cyrila a Metoděje (r. 1865) na místě původní zvonice. Už v roce 1882 ale kaple pro množství farníků nestačila, proto byl na jejím místě zbudován kostel, také zasvěcený sv. Cyrilu a Metoději. Kostel je jednolodní s boční kaplí a jednou věží. Tento kostel navštěvují i věřící z přilehlého Hluzova, protože zde je jen malá kaple sv. Anny, kde se koná pout' k této světici.

nemohli dovolit, aby stavba chátrala, a proto zřídili Spolek k zachování filiálního kostela Narození Panny Marie v Hranicích, který se staral o kostelík bezmála 70 let. V roce 1951 ale spolek zanikl a kostel postupně chátrá¹²³, protože na celkovou rekonstrukci farnost Hranice nemá peníze. Ale i přesto se zde několikrát za rok konají poutě a na Velký pátek křížová cesta. Všechny tyto akce jsou stále velmi oblíbené, hlavně rodinami s dětmi.

8.2 Křížová cesta

Celý areál kostelíčka, do kterého se vchází renesanční brankou, je ohrazen kamennou zdí, kolem které se nachází čtrnáct zastavení křížové cesty. Ta byla založena v roce 1737 poustevníkem Šebestiánem Srzemským.¹²⁴ Původní výjevy křížové cesty, které byly v kapličkách, se nám ale nedochovaly a při rekonstrukci byly nahrazeny olejovými malbami z počátku 19. století. Ty byly po 40 letech restaurovány a výzdoba kapliček se opět změnila. Obrazy byly nahrazeny plastickými dřevořezbami z Německa, které jsou zde dodnes. Mezi zastaveními křížové cesty se nacházejí i dvě samostatné kapličky. Jedna kaplička je věnována duším v očistci a ta druhá sv. Magdaléně. Také zde najdeme sochu sv. Terezie z Lisieux.

8.3 Poustevníci u Kostelíčka

Kostelíček je také často spojován s poustevnickou tradicí. Nacházela se zde malá chaloupka, ve které poustevníci žili, a které se říkalo „poušť“. Tato poustevna zde stála již od roku 1724 a vystřídala tak místnost, ve které se o velkých svátcích konaly hostiny. Dnes na jejím místě stojí malá chaloupka, která zde byla postavena v roce 1824. V poustevně se vystřídalo několik mnichů, kteří zde žili asketickým způsobem života. Mezi první askety patřil pravděpodobně mnich Jurik, který Hranice podle pověsti založil. Byl to misionář z rajhradského kláštera, který měl od olomouckého biskupa Jana za úkol vymýtit v oblasti pohanství.¹²⁵

¹²³ BEDNÁŘ, V., ČERNÝ, M., LAPÁČEK, J., MARADA, M., Hřbitovy v Hranicích a Drahotuších, str. 79.

¹²⁴ Polský šlechtic z Krakova, který působil u kostelíčka jako poustevník.

¹²⁵ BEDNÁŘ, V., ČERNÝ, M., LAPÁČEK, J., MARADA, M., Hřbitovy v Hranicích a Drahotuších, str. 79-85.

8.4 Architektura

Kostelíček je pozdně gotická stavba, která má jednu hlavní obdélníkovou loď a ta je zakončena pětihranným presbytářem, který směřuje na východ, jak je u sakrálních staveb obvyklé. Ze severní strany je k presbytáři připojena sakristie, která byla přistavěna později, má tvar obdélníku a vedou z ní schody do oratoře. Celý kostel je podpírán 12 opěrnými pilíři.

V presbytáři je malý oltář (obr. 37) s klasicistním sloupovým tabernáklem a s obrazem narození Panny Marie, nad kterým je mariánský monogram. Po stranách jsou typická okna s lomeným záklenkem, ve kterých se nacházejí barevné vitráže zobrazující sv. Františka Xaverského a sv. Eleonory. Ty daroval kostelíčku měšťan Jan Fusek (vrchní správce pošty) v r. 1917, který také zakoupil sochy sv. Jana Sarkandra a sv. Kateřiny Sienské. Ty stojí na oltáři, který Fusek také nechal pozlatit. Jeho sestra Marie Žilková pak věnovala vitráž do třetího okna v presbytáři, na kterém se nachází sv. Josef. Presbytář je zaklenutý a zakončený lunetami. V lodi jsou také tři gotická okna na každé straně, ale jsou bez vitráží. Na stěnách jsou podstavce, na kterých stojí dvě dvojice soch na každé straně. Jsou to sochy sv. Josefa, který drží Ježíška a v druhé ruce ratolest, socha Panny Marie, (obr. 38) sv. Jana Nepomuckého a naproti němu stojí sv. Terezie z Avily.

Kostelíček má také dva postranní oltáře v hlavní lodi s klasicistním retabulem. Jeden je zasvěcen Panně Marii (obr. 39) a je kromě její sochy zdoben také obrazem Čtrnácti svatých pomocníků, jehož autorem je J. H. A. Gallaš. Nad tímto obrazem je malý obraz sv. Ondřeje a druhý oltář je zasvěcen sv. Antonínu Paduánskému (obr. 40) s nadobrazem Panny Marie Vranovské. Naproti presbytáře je hudební chór, na kterém jsou umístěny varhany, a který je držen dvěma pilíři.

Vstup do kostela je osazený kamenným portálem, na kterém je mariánský monogram a letopočet 1781. V tomto roce byla stavba pravděpodobně rekonstruována. Do chrámu je také možno dostat se bočním vchodem, který vede od hřbitova. Vedle malých dvířek se nachází náhrobní deska Šebestiána Szremského, poustevníka a zakladatele křížové cesty u hřbitovní zdi. Deska pochází z roku 1824 a byla sem umístěna jako památka na tohoto významného poustevníka.¹²⁶

Před kostelem stojí sochy moravských věrozvěstů Cyrila a Metoděje, ke kterým měli lidé vždy velikou úctu. Tyto sochy sem byly umístěny v roce 1900 a na jejich zakoupení se

¹²⁶ BEDNÁŘ, V., ČERNÝ, M., LAPÁČEK, J., MARADA, M., *Hřbitovy v Hranicích a Drahotuších*, str. 81-85, 104.

konala veřejná sbírka. Kvůli německé menšině, která se v Hranicích koncem 19. století chopila moci, se sochy nemohly odhalit na náměstí při příležitosti 1000. výročí smrti sv. Metoděje v roce 1885 a musely být postaveny ke Kostelíčku.

8.5 Kaple sv. Antonína Paduánského

Jižně od kostela stojí malá kaple zasvěcena sv. Antonínu Paduánskému, ke kterému se zde každoročně koná pout'. První zmínka o této kapli je z roku 1658, kdy byla rekonstruována a objevily se záznamy o rekonstrukci. Asi v polovině 18. století byla kaple barokně přestavěna, ale o několik let později byla po reformách císaře Josefa II. prodána do soukromých rukou. Byla zakoupena pro knížete Dietrichsteina, ten o ni ale neměl zájem a tak kaple chátrala až do poloviny 19. století. To se jí ujali tři zámožní měšťané a na vlastní náklady kapli opravili. Za hezkého počasí se před kaplí dodnes konají pobožnosti, ale z důvodu těžby vápence v blízkosti je existence kaple ohrožena.¹²⁷

8.6 Oblíbenost poutního místa

Kostelíček je mezi místními lidmi velmi oblíbený a hlavně starší obyvatelé k němu cítí i velikou úctu. Mnozí z nich věří, že zdejší socha Panny Marie Hranické je opravdu zázračná. Mají totiž zkušenost, že když se k ní modlili, jejich prosby byly vyslyšeny. Dokonce i moje babička má tuto zkušenost. Chodila sem ještě jako dítě a prosila za uzdravení její maminky, mé prababičky. Prosby byly opravdu vyslyšeny a prababička se cítila lépe.

A i kdyby jste v zázraky nevěřili, toto místo působí opravdu kouzelně, je to jedna z ukázek opravdové veliké úcty k Bohu a Panně Marii. Někomu může dokonce připadat, jako by se na tomto místě stýkalo nebe se zemí a člověk odtud může jít přímo do Ráje.

¹²⁷ BEDNÁŘ, V., ČERNÝ, M., LAPÁČEK, J., MARADA, M., *Hřbitovy v Hranicích a Drahotuších*, str. 81-85.

9 ZÁVĚR

Hranice jsou město s velmi pestrou historií. Osídlení už za doby kamenné se udrželo do dnešních dob a stejně tak jako tomu bylo jistě ve starověku, je zde stále velmi rušno. V okolí Hranic se vyskytuje mnoho církevních objektů a jen v samotných Hranicích jich je či bylo sedm. Je to bývalý kostel sv. Jana Křtitele, dnešní farní kostel Stětí sv. Jana Křtitele, Kostelíček Narození Panny Marie, kaple sv. Antonína Paduánského, kostel sv. Šebestiána, kaple sv. Barbory a synagoga. V okolí Hranic je jich však nesčetně.

V průběhu času se v našem městečku usadilo mnoho nekatolických konfesí a Hranice byly sídlem mnohých protestantských náboženství. Ty zde najdeme dodnes. A je velmi zajímavé, že v městečku s asi 20 tisíci obyvateli najdeme dnes šest církevních úřadů. Je jasné, že alespoň polovina obyvatel Hranicka se k některé z těchto církví hlásí, i když ne všichni jsou horlivými věřícími. Jak jsem se dověděla na farním úřadě, nedělní bohoslužby v hranickém kostele navštíví celkem asi 770 lidí. V Ústí je to asi 130 lidí na 540 obyvatel, ve Stříteži 80 věřících na 840 obyvatel a v Jindřichově asi 55 lidí na 485 obyvatel. A v každé protestantské církvi pravidelně navštěvuje bohoslužby asi 20 až 40 věřících. Tato čísla mluví za vše. Hranice a okolí nejsou katolicky založeny. Toto zjištění mě velice zarmoutilo, protože jsem si vždy myslela, že spiritualita je na Hranicku zakořeněna víc. Nejlépe z mých statistik vyšla vesnička Ústí. Zde je katolictví zakořeněno velmi silně a ještě dnes je předáváno z generace na generaci. Děti jsou vychovávány v katolických rodinách, které se rozšiřují a je zde stále mnoho velmi horlivých věřících. Také proto jsme se s přítelem rozhodli, že v této malebné vísce zůstaneme a budeme zde vychovávat naše potomky.

Jisté ale je, že na víru lidí u nás mělo vliv mnoho faktorů. Jedním z nich bude jistě násilná rekatolizace po bitvě na Bílé hoře a z moderní historie spiritualitě jistě nenapomohla doba komunistického režimu. Většina lidí totiž byla nucena žít dvojitý život, jeden pracovní a ateistický a druhý domácí a věřící. Věřím, že to muselo být velmi těžké a obdivuji lidi, kteří svou víru dokázali obhájit i v takové velmi zlé době. Dnes však děkuji Bohu, že žiji v době a v zemi náboženské svobody a nemusím svou víru skrývat.

Má práce mi tedy poskytla aktuální pohled na vše, co se týče víry ve městě, kde žiji.

Jsem si vědoma, že jsou to jednotlivá témata, která se těžko dávají dohromady, proto se má práce možná může zdát neucelená a chaotická. Podle mě tomu tak ale není, protože se celou

prací táhne jako zlatá nit téma náboženství a každá kapitola má k tomuto co říct. A ať už je k hlavní linii blíž či dál, každé z témat se sem hodí.

10 LITERATURA

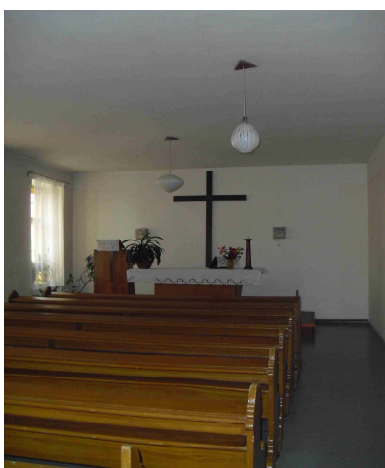
- ATTWATER, D., *Slovník svatých*, Vimperk: Papyrus, 1993.
- BARTOVSKÝ, V., *Vlastivěda moravská – Hranický okres*, Brno: Garn, 2009.
- BEDNÁŘ, V., ČERNÝ, M., LAPÁČEK, J., MARADA, M., *Hřbitovy v Hranicích a Drahotuších*, Hranice, 2006, redaktor – Jiří Lapáček.
- GALLAŠ, J. H. A., *Budovy kultové*, SokA Přerov, inv. č. 42.
- GALLAŠ, J. H. A. , SCHOLZ, L., *Památky města Hranic*, Hranice: Tichý tip, 2006.
- INDRA, B., *Paměti drahotušských kronikářů 1571-1911*, Olomouc: Národní knihtiskárna Kramář a Procházka, 1947.
- INDRA, B., *Záhorská kronika XV*, č. 1, Dolní Újezd u Lipníka nad Bečvou, září 1932.
- INDRA, B., *Záhorská kronika XXI*, č. 1, Dolní Újezd u Lipníka nad Bečvou, září 1938.
- INDRA, B., *Záhorská kronika XXII*, č. 2, Dolní Újezd u Lipníka nad Bečvou, prosinec 1939.
- INDRA, B., *Záhorská kronika XXII.*, č. 1, Dolní Újezd u Lipníka nad Bečvou, září 1939.
- INDRA, B., *Zpravodaj města Hranic a lázní Teplice nad Bečvou*, říjen 1981, roč. 23, Hranice: Jednotný klub, 1981.
- *Inventář fary a kostela*, SokA Přerov, inv. č. 228.
- JANDOVÁ, N., KOSKOVÁ, R., *Vesnice na Hranicku*, Hranice: na vlastní náklad, 2001.
- KARLÍČEK, K. H., *Hranice-moravské Vdovice*, Hlas z Pobečví, ročník XVIII, Lipník nad Bečvou, 1915.
- KLENOVSKÝ, J., *Židovské památky Moravy a Slezska*, Šlapanice: ERA, 2001.
- KOLEKTIV AUTORŮ, *Drahotuše – Historie a přítomnost*, Hranice: na vlastní náklady, 2008, redaktor – Jiří Lapáček.
- *Kostelní opravy*, SOkA Přerov, inv. č. 231.
- KRUMPHOLZ, J., *Záhorská kronika XIV*, č. 3, Dolní Újezd u Lipníka nad Bečvou, březen 1932.
- Kronika obce Drahotuše.

- Kronika obce Ústí.
- KUBALÍK, J., *Křesťanské církve v naší zemi*, Praha: Mistral, 1991.
- MUSIOL, V., *Soudní okres hranický*, Hranice: Okresní spolek Hranický, 1936.
- *Probud'te se!*, ročník 91, číslo 8 (2010)
- ŠIMEK, P., BENEŠ, J., KÁBRT, T., BÁRTA, J., *Žijeme nadějí*, Praha: Církev adventistů sedmého dne, 2007.
- PLAČEK, M., *Město Hranice do Bílé Hory*, Olomouc: Archeologické centrum, 2004.
- TUREK, A., *Místopisný rejstřík obcí českého Slezska a severní Moravy*, Opava: Zemský archiv v Opavě, 2004.
- ŽŮREK, K., *Drahotuše město*, Přerov: tiskárna Fran. Bartoš, 1936.
- PLAČEK, M., *Město Hranice do Bílé Hory*, Olomouc, Archeologické centrum, 2004.
- BEDNÁŘ, V., POSPĚCH. T., *Hranice - c. k. rakousko-uherské vojenské ústavy*, Hranice: DOST, 2005.
- www.e-cirkev.cz [online]. 2008 [cit. 7. 2. 2011]. Dostupný na WWW: <http://www.e-cirkev.cz/rubrika/158-Cirkevni-zrizeni/index.htm>
- <http://cs.wikipedia.org> [online]. 2011 [cit. 17. 3. 2011]. Dostupný na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_II.
- ŠOLTÉSZ, Š., *Dějiny křesťanské církve*, Praha: Kalich, 1990.

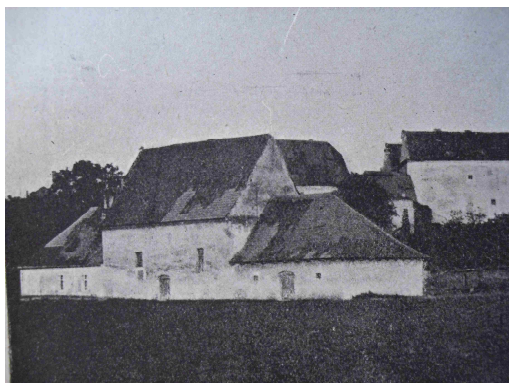
11 OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

obr. 1 – Edita Steinová jako zdravotní sestra v Hranicích

obr. 2 – modlitebna CČS

obr. 3 – solárna

obr. 4 – solárna po úpravě

obr. 5 – evangelický kostel

obr. 6 – bratrský dům

obr. 7 – „Židovna“

obr. 8 – Janáčkova ulice

obr. 9 – Synagoga

obr. 10 – mauzoleum

obr. 11 – pomník padlých Poláků

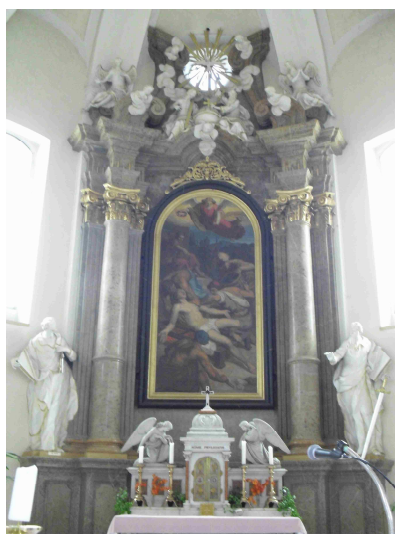
obr. 12 – brána židovského hřbitova

obr. 13 – pomníky židovského hřbitova

obr. 14 – kostel v Drahotuších

obr. 15 – oltář sv. Vavřince v Drahotuších

obr. 16 – oltář sv. Valentina

obr. 17 - obraz P. Marie Sedmiboletné

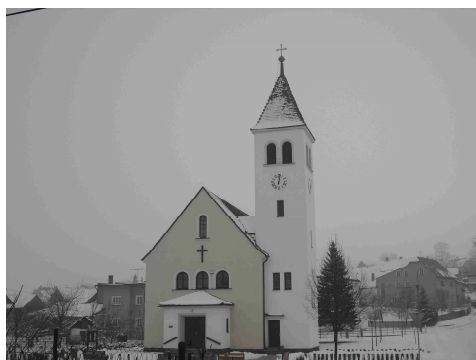
obr. 18 – Husův sbor v Drahotuších

obr. 19 – kaplička na Manině

obr. 20 – P. Maria v kapličce na Manině

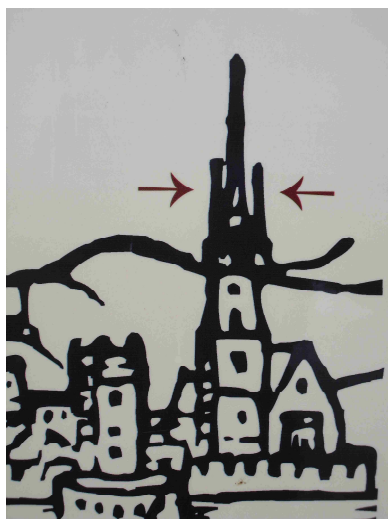
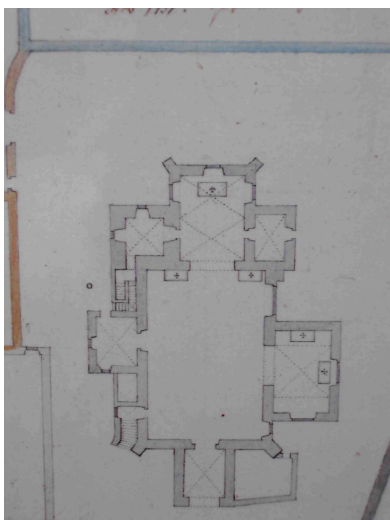
obr. 21 – kostel sv. Petra a Pavla v Ústí

obr. 22 – kaple sv. Peregrína

obr. 23 – detail vchodu kaple sv. Peregrína

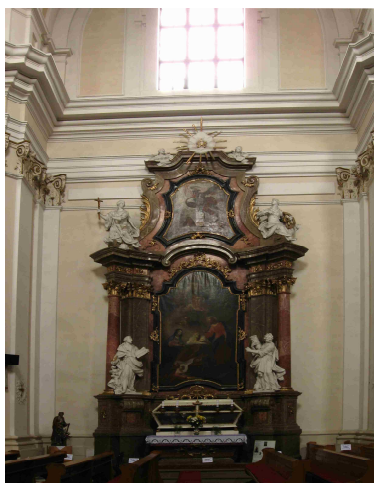
obr. 24 – půdorys původního kostela obr. 25 – původní kostel

obr. 26 – kostel Stětí sv. Jana Křtitele obr. 27 – krypta kostela v Hranicích

obr. 28 – oltář sv. Jana Nepomuckého obr. 29 – oltář sv. Františka z Paully v Hranicích

obr. 30 – oltář sv. Josefa

obr. 31 – oltář sv. Anny v Hranicích

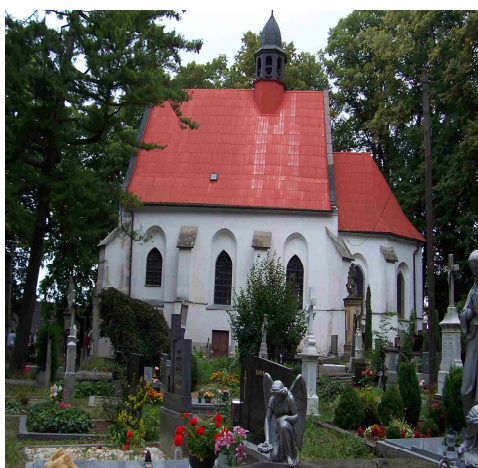
obr. 32 – oltář Stětí sv. Jana Křtitele v Hranicích

obr. 33 – kazatelna

obr. 34 – křtitelnice v Hranicích

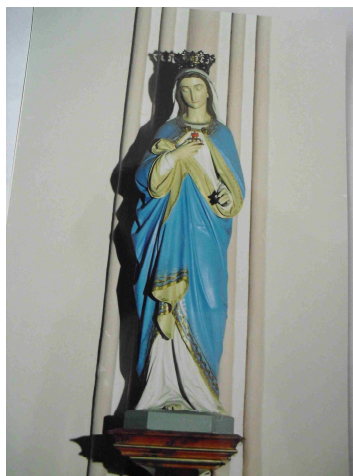
obr. 35 – Kostelíček

obr. 37 – oltář Nanebevzetí P. Marie

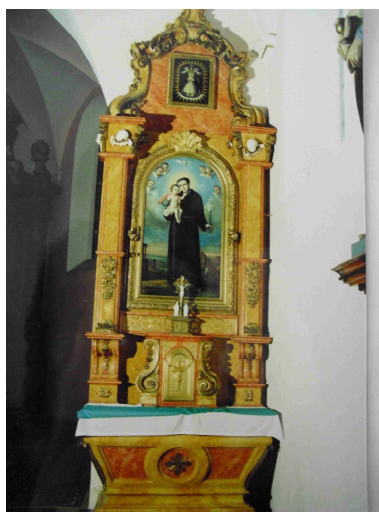
obr. 36 – gotická socha P. Marie Hranické

obr. 38 – socha P. Marie u Kostelíčka

obr. 39 – oltář P. Marie

obr. 40 – oltář sv. Antonína Paduánského u Kostelíčka

12 PŘÍLOHA DOKUMENTŮ

PŘEHLED SVATÝCH V PRÁCI

JMÉNO	NAROZENÍ A ÚMRTÍ	ATRIBUT
sv. Ambrož	340 – 397	úl, kniha, pero, holub, dítě v kolébce, model kostela
sv. Anežka Česká	1211 – 1282	hábit, koruna, beránek
sv. Anna	okolo r. 0	závoj, kniha, malá P. Maria
sv. Antonín Paduánský	1195 – 1231	kniha, chléb, dítě Ježíš
sv. Augustin	354 – 430	kniha, brk, biskupské roucho
sv. Barbora	3. stol.	věž, kalich, meč, paví pero
sv. Cecílie	200 – 230	růže, hudební nástroj
sv. Florián	250 – 304	nádoba na hašení, v požárníce výstroji
sv. František z Assisi	1182 - 1226	stigmata, kříž, lebka, zeměkoule, jehně a vlk
sv. František z Paully	1416 - 1507	řádový hábit s kapucí
sv. František Xaverský	1506 - 1552	kříž, planoucí srdce, křtící miska
sv. Jáchym	okolo r. 0	lopata
sv. Jan Evangelista	+ okolo 100	zobrazován s orlí hlavou
sv. Jan Křtitel	1. stol.	velbloudí roucho
sv. Jan Nepomucký	1340 - 1393	5 hvězd kolem hlavy, kříž v ruce, palma, prst přes ústa
sv. Jan Sarkander	1576 - 1620	
sv. Jiří	3. stol.	voják na bílém koni bojující s drakem
sv. Josef	okolo r. 0	lilie, dítě Ježíš, tesař
sv. Karel Boromejský	1538 – 1584	důtky, provaz okolo krku, biskupské roucho
sv. Kateřina Sienská	1347 - 1380	v ruce: srdce, kříž, lilie
sv. Ludmila	860 – 921	palmový list
sv. Lukáš (Evangelista)	1. stol.	býk, pero, kniha, svitek

sv. Magdaléna	1. stol.	lebka
sv. Marek (Evangelista)	1. stol.	lev, svitek, palma
sv. Matouš (Evangelista)	1. stol.	s andělem
		v červeném a zeleném šatě,
sv. Michael		v ruce meč nebo kopí, někdy
		váhy
sv. Ondřej	1. stol.	kříže ve tvaru X, kniha
sv. Pavel	1. stol.	kniha, meč
sv. Peregrin	1265 - 1345	hůl
sv. Petr	1. stol.	klíče
		mladý vousatý muž v klobouku
sv. Roch	1295 - 1327	rouše, které si na noze
		vykasává, se psem
sv. Šebestián		patron lukostřelců
sv. Tekla	1. stol.	lev či jiná dravá zvířata
sv. Teodor	+ 306	voják
sv. Terezie Benedikta od Kříže	1891 - 1942	Davidova hvězda
sv. Terezie z Lisieux	1873 - 1897	řeholní oděv, růže, kříž
		kopí, přilba, oděn jako voják,
sv. Václav	907 - 935	na koni
sv. Valentin	3. stol.	v biskupském hábitu
sv. Vavřinec	230 - 258	dalmatika, rošt
sv. Veronika	1. stol.	rouška s otiskem Kristovy tváře
sv. Vojtěch	10. stol.	biskup